



**Versie met
markering van
wijzigingen**

Kwaliteiten
versterken

**Inclusief bijlage met
zienswijzen van
gemeenteraden**

&

KRACHTEN
VERENIGEN

**Versie
7 oktober**

**Plus:
inspraakreacties**

Karaktervolle groei
is onze gezamenlijke ambitie





Leeswijzer

Dit document bevat – ter kennisname – een overzicht van wijzigingen van de concepttoekomstvisie Leidse regio 2027 “Kwaliteiten versterken & Krachten verenigen”, zienswijzen van de gemeenteraden van Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude en inspraakreacties.

De wijzigingen van de concepttoekomstvisie vloeien voort uit de zienswijzen van de vijf gemeenteraden. Deze wijzigingen zijn op 5 oktober uitgebreid doorgenomen en op elkaar afgestemd door de klankbordgroep van gemeenteraadsleden.

1. Wijzigingen – ter kennisname

Hierna volgt telkens:

- Op de linker pagina een kopie van een pagina uit de concepttoekomstvisie, waarin is gemarkeerd op welke plekken wijzigingen zijn aangebracht naar aanleiding van de zienswijzen.
- Op de rechterpagina staan de wijziging uitgeschreven, waarbij telkens is vermeld naar aanleiding van welke zienswijze een wijzigingsvoorstel is opgesteld. Daar staan de “oude” tekst en de geïntensiveerde verbeterde tekst naast elkaar.

Het aantal redactionele (niet-inhoudelijke) wijzigingen is beperkt tot enkele correcties van tikfouten en slecht lopende zinnen.

We hebben nagenoeg alle verandervoorstellen uit de zienswijzen omgewerkt naar wijzigingen van de tekst in de toekomstvisie. Die tekstvoorstellen zijn telkens herleidbaar naar zienswijzen van een specifieke gemeente (LDN Leiden, LDP Leiderdorp, OEG Oegstgeest, VSN Voorschoten, ZWD Zoeterwoude) of naar een inspraakreactie.

2. Zienswijzen

Achter in dit document hebben we alle zienswijzen opgenomen, waarbij we in de kantlijn het volgende hebben vermeld:

- De bladzijde waar een wijziging is terug te vinden, naar aanleiding van de zienswijze.
- Passages die relevant zijn voor “Fase 2”: de fase waarin de organisatievorm wordt besproken waarmee de vijf gemeenten de toekomstvisie willen uitvoeren.

3. Inspraakreacties

We hebben een klein aantal inspraakreacties ontvangen. Deze zijn achter aan deze notitie integraal opgenomen. Naar aanleiding van deze reactie zijn ook enkele wijzigingen in de toekomstvisie verwerkt. Ook deze zijn in de pagina's hierna herkenbaar gemarkeerd.



Inhoud

Voorwoord – samen sterker	4
Kwaliteiten die we versterken	6
Zeven kwaliteiten van de regio	6, 7
> Kwaliteiten van de afzonderlijke gemeenten	8, 9
> Leiden	8
> Leiderdorp	9
> Oegstgeest	9
> Voorschoten	9
> Zoeterwoude	9
Karaktervolle groei in onze Leidse regio: dat is de ambitie	10
Zeven aspecten van karaktervolle groei	11, 18
> De woningvoorraad groeit mee met de behoefte, te midden van groen	11
> Regionale economie blijft werkgelegenheid en welvaart opstuwten	12
> Verbeteringen in infrastructuur houden ons duurzaam bereikbaar en veilig	14
> Als welvarende kennisregio lopen we voorop in duurzaamheid	14
> Onze woon- en leefomgeving helpt ons gezond en vitaal te blijven	15
> Iedereen telt mee en doet mee in onze samenleving	16
> Voorzieningen evolueren mee met de behoeften van inwoners in de regio	17
Krachten verenigen	19
> Maatschappelijke kracht in de regio verbinden en benutten	19
> Zeven uitgangspunten om de bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht te versterken	20



Pagina 1 (Inhoudsopgave)

De woningvoorraad groeit mee met de behoefte, te midden van groen **Vervangen door:** Ambities voor wonen en groen



“De Leidse regio heeft alles in zich om zich met allure te blijven ontwikkelen als dynamische, aantrekkelijke en welvarende regio in de 21^{ste} eeuw.”



Pagina 2 (Leeg)

Geen wijzigingen.



Karaktervolle groei in onze Leidse regio

Samenvatting

B

“Kwaliteiten versterken en krachten verenigen”, dat is de titel van deze gezamenlijke toekomstvisie van de gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude. Aanleiding voor deze visie is het inzicht dat deze vijf gemeenten méér kunnen bereiken voor hun inwoners wanneer zij samen optrekken, en wanneer zij hun krachten verenigen met die van burgers, bedrijven en maatschappelijke partners. Ook kunnen zij met elkaar en met hun partners méér power geven aan de bijzondere kwaliteiten van de regio, zoals de historische universiteitsstad met een internationale topcampus voor “life sciences and health”, de hechte gemeenschappen, het cultureel erfgoed en de stedelijke voorzieningen die nieuwe bewoners, bezoekers en bedrijven aantrekken, de hoge woonkwaliteit, de landschappen en het vele groen die de regio omringen.

De Leidse regio heeft alles in zich om zich met allure te blijven ontwikkelen als dynamische, aantrekkelijke en welvarende regio in de 21ste eeuw. Maar dat vergt wel dat we die toekomst met ambitie tegemoet treden, dat we niet afwachten maar zelf het roer in handen nemen, dat we niet omzien hoe de wereld verandert maar zelfbewust onze kwaliteiten versterken.

A

Omdat we met vijf gemeenten, hun inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen één stedelijk gebied vormen, is samenwerking noodzakelijk. Die samenwerking willen we intensiveren. En daar is ook reden toe. De bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht in de regio kan beter, blijkt uit gesprekken met inwoners, uit onderzoek en uit interviews met belangrijke partners. Zij roepen ons op om onze krachten te verenigen en onze kwaliteiten te versterken. En aan die oproep geven wij gehoor.

Deze toekomstvisie beschrijft onze ambitie voor de Leidse regio. Die ambitie is samen te vatten in “karaktervolle groei”: groei die kracht, karakter en kwaliteit van kleine gemeenschappen in de regio versterkt, en die ons tegelijkertijd in staat stelt de volledige potentie van de regio te benutten. Die groei begint met inzicht in onze uitgangssituatie. Daarvandaan werken we samen aan de grote opgaven voor de 21ste eeuw. Die opgaven, kansen en ambities liggen op het gebied van ruimte, wonen, economie, duurzaamheid en samenleving. Hieruit vloeien thema’s voor samenwerking voort die niet op zichzelf staan, maar onderling sterk met elkaar samenhangen. En waarmee we dus in gezamenlijkheid aan de slag gaan.

In de komende jaren zullen de gemeenteraden en colleges van B en W elkaar intensiever opzoeken. Samen met inwoners, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven werken de gemeentebesturen aan karaktervolle groei en aan het realiseren van maatschappelijke opgaven. “Kwaliteiten versterken en krachten verenigen” is daarbij onze leidraad: positief, met elan en altijd met een open houding naar nieuwe ideeën, nieuwkomers en innovatie.



Pagina 3 (Samenvatting)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen

*

Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A Omdat we met vijf gemeenten, hun inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen één stedelijk gebied vormen is samenwerking noodzakelijk. Die samenwerking willen we intensiveren.	Omdat we met vijf gemeenten, hun inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen één stedelijk gebied vormen, is samenwerking noodzakelijk. Die samenwerking willen we verbeteren.	LDN ZWD
B Aanleiding voor deze visie is het inzicht dat deze gemeenten meer kunnen bereiken voor hun inwoners wanneer zij samen optrekken, en wanneer zij hun krachten verenigen met die van burgers, bedrijven en maatschappelijke partners.	Aanleiding voor deze visie is het inzicht dat deze gemeenten meer kunnen bereiken voor hun inwoners wanneer zij samen optrekken bij onderwerpen die daarvoor in aanmerking komen , en wanneer zij hun krachten verenigen met die van burgers, bedrijven en maatschappelijke partners.	ZWD



Voorwoord samen sterker

Ruim 200 duizend inwoners, verspreid over een oud-hollandse stad en vier aangrenzende dorpen, waar het goed wonen is, met tientallen buurten en wijken die elk een eigen karakter hebben, en die gezamenlijk één stedelijk gebied vormen, waar mensen wonen, werken, leren, recreëren, vertoeven en leven, dát is de Leidse regio.

"Hoe kunnen we de kwaliteit van ons gezamenlijke stedelijk gebied verder benutten en versterken?"

Hoe kunnen we de kwaliteit van ons gezamenlijke stedelijk gebied verder benutten en versterken? Hoe zorgen we ervoor dat we over 20 of 30 jaar nog steeds hoog scoren in ranglijsten van beste plekken om te wonen, te werken en te ondernemen? Hoe kunnen we de historische dorpskernen en het groen in en om het stedelijk gebied nog beter tot hun recht laten komen? En hoe gaan we om met nieuwe opgaven voor lokale overheden?

Na de decentralisaties in het sociale domein gaat ook de wetgeving in het ruimtelijke domein volledig op de schop, met de invoering van de Omgevingswet. Bovendien blijft de rijksoverheid gemeenten financiële kortingen opleggen. Verder krijgen we te maken met toenemende vergrijzing, met internationalisering, digitalisering en flexibilisering die werkgelegenheid voor middengroepen onder druk zetten, met klimaatverandering, met toenemende behoefte om CO₂-uitstoot fors te reduceren, met afnemende biodiversiteit in de wereld en met uitputting van bodemschatten en andere grondstoffen. Met deze vragen en opgaven startten de colleges en gemeenteraden van Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude in 2015 een traject dat uiteindelijk heeft geleid tot

deze gezamenlijke toekomstvisie.

OM DEZE VRAGEN VAN EEN KRACHTIG ANTWOORD TE VOORZIEN WILLEN DE RADEN EN COLLEGES VAN DE GEMEENTEN IN DE LEIDSE REGIO HUN KRACHTEN VERENIGEN MET DIE VAN INWONERS, BEDRIJVEN EN MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES.

Dat vergt intensivering van samenwerking. In deze toekomstvisie markeren we daarvoor onze gezamenlijke ambitie.

Deze Toekomstvisie 2027 is tot stand gekomen na vele gesprekken tussen raadsleden, wethouders, burgemeesters en inwoners uit de regio. Daaraan hebben ook veel niet-politici meegedaan, zoals ondernemers, studenten, scholieren en vertegenwoordigers van bedrijven, instellingen en brancheorganisaties. En – niet te vergeten – er is met partners gesproken van buiten ons gebied. Samen vormden zij voor ons "de buitenwereld". Onze gesprekspartners uit die buitenwereld kwamen vrijwel allemaal met hetzelfde advies: versterk je kwaliteiten en verenig de krachten.

Uit onze rondgang langs "de buitenwereld" is gebleken dat heel veel mensen, bedrijven en organisaties voor realisatie van hun ambities afhankelijk zijn van de gemeenten in de Leidse regio, en dat zij er behoefte aan hebben dat de gemeenten in de Leidse regio intensiever en meer eenduidig gezamenlijk optreden.

In termen van werkgelegenheid en voorzieningen is dit gebied niet alleen van belang voor de inwoners en bezoekers van dit gebied, maar ook voor zijn omgeving, zowel voor hoger- als voor minder hoog opgeleide mensen. Daarom beoogt deze toekomstvisie onder meer om letterlijk en figuurlijk meer ruimte te laten voor eigen en vernieuwende initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen. Zo kan er verder worden gebouwd - met behoud van traditionele kenmerken en waarden die wonen, werken en verblijven in dit gebied al eeuwenlang zo aantrekkelijk maken - aan een toekomst waarvan de contouren en invulling nu minder vast kunnen worden getekend als vroeger wel werd verondersteld. Bij de voorbereiding van deze toekomstvisie is door onze "buitenwereld" nadrukkelijk om die ruimte gevraagd, zowel in onze bestuurlijke houding en gedrag als in fysieke zin.

De raden en colleges van de vijf samenwerkende



Pagina 4 (Voorwoord)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen

*

Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A [...] meer ruimte te laten voor eigen en vernieuwende initiatieven van gemeenten, inwoners, bedrijven en instellingen.[...]	[...] meer ruimte te laten voor eigen en vernieuwende initiatieven van inwoners, bedrijven, instellingen en gemeenten.[...]	ZWD
B [Invoegen vóór “Na de decentralisaties in het sociaal domein”]	De colleges van B en W in de Leidse regio hebben begin 2015 geconcludeerd dat alleen door een krachtig gezamenlijk optreden de belangen van de inwoners van de regio goed kunnen worden gediend. Er komen namelijk grote opgaven op de gemeenten af, zoals ook blijkt uit het analysedocument “Naar een scherpere blik op de Leidse regio”.	ZWD



A

gemeenten in de Leidse Regio herkennen zich in het belang en de noodzaak om intensiever samen te werken. Aansluitend aan de vaststelling van deze toekomstvisie doen de vijf gemeenten daarom een uitspraak over de wijze waarop zij hun samenwerking intensiveren en niet-vrijblijvend aan de slag gaan met de opgaven uit deze Toekomstvisie, met de strategische agenda uit deze visie, en met de financiële middelen die daarvoor nodig zijn.

In de afgelopen maanden hebben we de behoeften van de buitenwereld beter leren kennen, we hebben onze regio beter leren kennen en raadsleden uit onze regio hebben elkaar beter leren kennen. We hebben serieuze gesprekken gevoerd en met elkaar gelachen. We kennen elkaars ambities, behoeften en belangen nu beter, en we kunnen ons daarin nu beter verplaatsen.

sen. Dat biedt een goede basis voor intensivering van onze onderlinge bestuurlijke samenwerking en voor onze samenwerking met maatschappelijke en bestuurlijke partners binnen en buiten ons gebied.

We gaan de komende jaren actief aan de slag met de opgaven, uitdagingen, kansen en ambities van en voor de regio. Daarbij is de kern: "Kwaliteiten versterken en krachten verenigen". Karaktervolle groei is onze gezamenlijke ambitie.

VERDER LEZEN:

Analysedocument "Naar een scherpere blik op de Leidse regio"

http://www.leidse regio2027.nl/assets/pdf_8914.pdf

RELATIE MET OMGEVINGSVISIE "HART VAN HOLLAND" EN ANDERE VISIEDOCUMENTEN

B

Met deze Toekomstvisie 2027 willen de gemeenten in de Leidse regio komen tot niet-vrijblijvende afspraken over intensievere samenwerking, gebaseerd op een scherp beeld van de identiteit van het gebied en op gedeelde opgaven, kansen en ambities, uitmondend in een strategische agenda. Naast deze toekomstvisie hebben deze gemeenten ook visiedocumenten met een sterk inhoudelijke of sectorale basis, zoals Economie071, de retailvisie en de nog vast te stellen Omgevingsvisie "Hart van Holland". Dit laatste document is een gezamenlijk product van de vijf gemeenten in de Leidse regio en de gemeenten Noordwijk, Katwijk, Teylingen, Wassenaar en Kaag en Braassem.

Deze Toekomstvisie 2027 legt de basis voor versterking van de samenwerking in de Leidse regio, zodat de opgaven en activiteiten uit sectorale visies met verenigde krachten uitgevoerd kunnen worden, in goede samenwerking met partners binnen en buiten de regio. Ook leggen we hiermee een basis om in het komende decennium met elkaar beter te kunnen inspelen op de economische en maatschappelijke ontwikkelingen van morgen en overmorgen.



Pagina 5 (Andere visies)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen			*
Oude tekst:		Nieuwe tekst:	
A	[...] gemeenten in de Leidse Regio herkennen zich in het belang en de noodzaak om intensiever samen te werken.	[...] gemeenten in de Leidse regio herkennen zich in het belang en de noodzaak van verbeterde samenwerking, met meer onderling vertrouwen en respect.	LDN ZWD OEG
B	Met deze Toekomstvisie 2027 willen de gemeenten in de Leidse regio komen tot niet-vrijblijvende afspraken over intensievere samenwerking.	Met deze Toekomstvisie 2027 willen de gemeenten in de Leidse regio komen tot niet-vrijblijvende afspraken over betere samenwerking.	LDN



Kwaliteiten die we versterken

Als inwoners van de Leidse regio weten we: "Dit is misschien wel de aantrekkelijkste regio van Holland." Onze regio leeft, bruist en zindert. Het is er geweldig wonen, werken, leren, recreëren, ondernemen en vertoeven. Wat maakt dat we zo trots zijn op onze regio? Eigenlijk is dat teveel om op te noemen. Als we ons beperken tot de belangrijkste kwaliteiten, komen we uit op zeven kenmerken, die we hieronder toelichten.



Zeven kwaliteiten van de regio

#1

KENNISREGIO

Wij zijn een echte kennisregio. Kennis heeft ons een rijke cultuur en historie opgeleverd en kennis bepaalt nog altijd ons karakter. Veel van die kennis, bijvoorbeeld op het terrein van life sciences & health, komt voort uit de Universiteit Leiden, met het Bio Science Park als topcampus en musea als Naturalis, Corpus, Volkenkunde, Oudheden en Boerhaave als iconen.

Al eeuwenlang maken we inventief ruimte voor (en experimenteren we met) nieuwe kennis. Daardoor trekt onze regio tienduizenden studenten, wetenschappers en onderzoekers, van heinde en verre. Dat is een bron van werkgelegenheid, welvaart en welzijn voor de gebruikers van onze regio en velen daarbuiten.

#2

WOON- EN LEEFOMGEVING VAN HOGE KWALITEIT

Al jarenlang scoren twee gemeenten uit de Leidse regio top10-posities in nationale ranglijsten van meest aantrekkelijke woongemeenten: Oegstgeest en Voorschoten. Ook Zoeterwoude is uitzonderlijk: een hecht dorp te midden van weiden in het Groene Hart. Alle dorpen hebben aantrekkelijke kernen, omgeven door prachtige landschappen, met veel groen, goed bereikbaar en met de allure van grootstedelijke voorzieningen van Leiden (cultuur, onderwijs, winkels, horeca en binnenstad) om de hoek.

#3

HECHTE GEMEENSCHAPPEN

Of je nu het dorpsfeest van Zoeterwoude bezoekt, de Koningsdag in Leiderdorp, de paardenmarkt in Voorschoten, Bevrijdingsdag in Oegstgeest of 3 oktober in Leiden, je zult telkens merken dat je jezelf begeeft in een hechte gemeenschap. In de buurten en wijken is van alles te beleven. Onze inwoners ontplooiën allerlei activiteiten, met burens, met buurtgenoten en met anderen. Dat is te zien op scholen, bij verenigingen, in festivals, tijdens evenementen en in de grote betrokkenheid die inwoners tonen met het wel en wee van hun buurt, hun dorp en de stad.



Pagina 6 (Regionale kwaliteiten)

Geen wijzigingen.



#4

EENHEID IN VERSCEIDENHEID

Een schat aan cultureel erfgoed, een historische binnenstad met vele grachten en singels, dorpskernen met charme, nieuwbouwwijken, veel cultuur, gevarieerde landschappen en volop groen: de verscheidenheid van onze regio is een waarde die we koesteren. Het dagelijks leven in Zoeterwoude-Dorp verloopt anders dan het dagelijks leven in het Stationsgebied van Leiden, de woonomgeving van Leiderdorp is anders dan die van Oegstgeest en het winkelaanbod van Voorschoten is anders dan de Luifelbaan. De Leidse regio zit vol verschil en variatie, met unieke kwaliteiten in iedere gemeente, met verschillende typen mensen en verschillende typen bedrijvigheid. In sociaal en cultureel opzicht is er voor alle leeftijdsklassen van alles te beleven.

#5

INNOVATIEF, ONDERNEMEND EN INTERNATIONAAL

Clusius, Von Siebold, Van Doesburg, Van der Valk, Heineken en Armin van Buuren: onze regio heeft altijd een grote aantrekkingskracht uitgeoefend op mensen die graag innovatief, ondernemend en internationaal opereren, in de wetenschap, de kunsten en de maatschappij. Dat is niet voor niets. We bieden graag ruimte aan innovatie, we gaan graag ondernemend te werk en we realiseren ons altijd dat er buiten de grenzen van onze regio nog een hele wereld ligt, waarmee we graag relaties aanknopen. Met ons cultureel erfgoed en onze stedelijke voorzieningen trekken we nieuwe bewoners, bezoekers en congressen aan. Net zoals de prettige leefomgeving met goede voorzieningen en internationale scholen in de dorpen veel expats (zoals internationale onderzoekers en bedrijven) aantrekken.

#6

STRATEGISCHE LIGGING

Een regio kan geen geografische ligging kiezen; een gunstige ligging heb je of je hebt 'm niet. Wij hebben geluk. De ligging van de Leidse regio is héél gunstig: midden in de Randstad, tussen Amsterdam en Rotterdam-Den Haag, vlak bij Schiphol en met goede verbindingen per trein en auto. En wat ook nog eens bijzonder prettig is: we liggen vlak bij het strand en te midden van prachtige Hollandse landschappen die je gemakkelijk op de fiets kunt bezoeken (bollen, plassen, Groene hart, landgoederen). We zouden bijna zeggen: beter kun je het niet kiezen!

#7

EÉN STEDELIJK GEBIED

Als je vanuit de ruimte een time-lapse film zou kunnen maken van de ontwikkeling van de Leidse regio in de afgelopen 800 jaar, zou je daarop iets bijzonders zien. Zo'n 700 jaar zou de regio min of meer hetzelfde blijven: een centrale stad omgeven door weilanden, met verspreid in de regio kleine dorpen. In de laatste eeuw zie je echter een ingrijpende verandering: de dorpen en de stad groeien razendsnel naar elkaar toe. Natuurlijke afbakeningen tussen de gemeenten zijn er tegenwoordig nauwelijks meer.

Voor inwoners, bedrijven en bezoekers functioneert de regio als een samenhangend stedelijk gebied. Inwoners van Leiden ontleen waarde aan de toegankelijkheid en recreatieve routes van het plassengebied en het Groene Hart. Voor bedrijven is Leiden aantrekkelijker als vestigingslocatie dankzij het prettige wonen in de dorpen rondom de stad. En omgekeerd geldt iets soortgelijks: wonen en werken in Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten of Zoeterwoude is prettiger door de nabijheid van Leiden, met al haar centrumvoorzieningen.



Pagina 7 (Regionale kwaliteiten)

Geen wijzigingen.



In de komende jaren staat er veel te gebeuren dat onze kwaliteiten versterkt, en dat het leven in onze regio nog aangenamer maakt. Zo gaat nu op allerlei plaatsen de schop in de grond, onder meer om de bereikbaarheid te verbeteren. Er wordt voor ruim een miljard euro geïnvesteerd in de aanleg van de Rijnlandroute, HOV-verbindingen, ondergrondse parkeergarages en aanpassingen aan de "Leidse ring". Andere beeldbepalende projecten voor de regio zijn onder meer de verdere uitbreiding en versterking van het Leiden Bio Science Park met veel innovatieve bedrijvigheid (van 17.000 naar 27.000 banen in de komende tien jaar), nieuwbouw van de Humanities Campus van de Universiteit Leiden, de aanleg van het Singelpark (misschien wel Neerlands' mooiste voorbeeld van een burgerinitiatief uit de afgelopen 10 jaar), verbouwing van musea (Naturalis, Lakenhal en Boerhaave), de opening van de Ikea-vestiging in Leiderdorp en verbetering van recreatieve routes door de Leidse ommelanden. Bovendien hebben we in de komende jaren de gelegenheid om echt ons eigen stempel te drukken op sociale voorzieningen (Participatiewet, WMO, Jeugdzorg), op een manier die past bij onze regio.

A

Kwaliteiten van de afzonderlijke gemeenten



LEIDEN

Leiden ("Stad van ontdekkingen") is een internationaal georiënteerde kennisstad met een rijke cultuur en historie. Leiden staat wereldwijd bekend om haar universiteit en Bio Science Park. Al eeuwenlang worden in Leiden baanbrekende wetenschappelijke ontdekkingen gedaan. Ook is Leiden met bijna drieduizend monumenten een van de voornaamste monumentensteden van ons land. Leiden is de stad met de hoogste museumdichtheid, de oudste schouwburg en een zeer goede infrastructuur op het gebied van erfgoed. Voor inwoners en bezoekers is Leiden een compacte stad met veel studenten en een breed scala aan stedelijke voorzieningen, vooral in de historische binnenstad. Dit draagt bij aan het prettige woonklimaat in de regio. Dankzij haar ligging, centraal in de Randstad, en te midden van water en groen vlak bij Schiphol, is Leiden een aantrekkelijke uitvalsbasis voor bedrijven en inwoners met de Randstad en de rest van de wereld als werkterrein.

B
De kracht van de regio zit 'm ook in de diversiteit, waardoor de vijf gemeenten elkaar aanvullen. De regionale samenwerking versterkt en accentueert de lokale identiteit en belangen en leidt ertoe dat de sterke punten van iedere afzonderlijke gemeente nog sterker worden. Door de gemeenschappelijkheid te versterken komt de eigenheid van iedere gemeente nog beter uit de verf.



Pagina 8 (Gemeenten)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		*
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A Bovendien hebben we in de komende jaren de gelegenheid om echt ons eigen stempel te drukken op sociale voorzieningen (Participatiewet, WMO, Jeugdzorg), op een manier die past bij onze regio.	Bovendien hebben we in de komende jaren de gelegenheid om echt ons eigen stempel te drukken op sociale voorzieningen (Participatiewet, WMO, Jeugdzorg), op een manier die past bij onze gemeenten.	ZWD
B De kracht van de regio zit 'm ook in de diversiteit, waardoor de vijf gemeenten elkaar aanvullend. De regionale samenwerking versterkt en accentueert de lokale identiteit en belangen en leidt ertoe dat de sterke punten van iedere afzonderlijke gemeente nog sterker worden. Door de gemeenschappelijkheid te versterken komt de eigenheid van iedere gemeente nog beter uit de verf.	De vijf gemeenten in de Leidse regio hebben allemaal hun eigen bijzondere kwaliteiten, die ze graag koesteren, beschermen en versterken. Die kwaliteiten vullen elkaar goed aan. Daardoor is de Leidse regio extra aantrekkelijk. Door samen te werken ontstaan kansen om die kwaliteiten in de regio (nog) beter te benutten en ze verder te versterken.	ZWD



LEIDERDORP

Al meer dan duizend jaar is Leiderdorp verbonden met de Oude Rijn en Leiden. Wie in Leiderdorp woont, doet dat in een rustige, groene en veilige woonomgeving, met een dorps karakter, binnen het stedelijke gebied van de Leidse regio. Door de ligging, pal langs de A4, is Leiderdorp ook een aantrekkelijke vestigingsplek voor bedrijven en forensen. Het dorp en de omgeving bieden volop mogelijkheden voor sport en recreatie. Niet alleen de stad Leiden, maar ook polders en plassen liggen op fietsafstand, met vier monumentale poldermolens op Leiderdorps grondgebied. Kortom, Leiderdorp nodigt uit tot actief buiten leven.

A



OEGSTGEEST

Lommerrijke straten en lanen, statige panden in het groen, een prettig woon- en leefklimaat, een dorps karakter en stedelijke vitaliteit, dat is Oegstgeest. Het dorp ligt centraal in de Randstad, is goed bereikbaar en vormt aan de ene kant de poort naar de stad en aan de andere kant de poort naar de duin- en bollenstreek en de natuurlijke verbinding naar de kust en het strand. Oegstgeest heeft een bloeiend en actief verenigingsleven, een goed en gevarieerd (speciaal) onderwijsaanbod en goede voorzieningen, zoals winkelcentrum Lange Voort en de luxe Kempenaerstraat ("de PC Hooft van de regio"). Het dorp is gastvrij. Mensen "van buiten" voelen zich er snel thuis. Oegstgeest oefent dan ook een grote aantrekkingskracht uit op forensen en expat-gezinnen. Dat is niet verwonderlijk; in 2014 werd Oegstgeest door De Telegraaf uitgeroepen tot beste woongemeente van Nederland.



VOORSCHOTEN

Een bruisend dorp aan de Vliet, tussen Leiden en Den Haag, waar het goed wonen is, met veel evenementen, te midden van landgoederen, buitenplaatsen en weidegebieden: zo kennen Voorschotenaren hun dorp. Bezoekers herkennen Voorschoten onder meer aan kasteel Duivenvoorde in het zuiden, aan de gezellige Voorstraat en Schoolstraat in het centrum, en aan de voormalige zilverfabriek van Van Kempen en Begeer in het noorden. Het groen, de goede voorzieningen en de nabijheid van Leiden én Den Haag dragen bij aan de aantrekkingskracht, zowel voor mensen uit de buurt als voor expats. The British School is daarbij ook een belangrijke factor, net als de saamhorigheid, de openheid, de tophoreca, goed bereikbare bedrijventerreinen en het vitaliteitscluster, met verscheidene medische klinieken. Hiermee staat Voorschoten al jaren aaneen in de top10 van aantrekkelijkste woongemeenten van Nederland.



ZOETERWOUDE

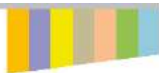
Zoeterwoude is sociaal, ondernemend, weids en groen. Zoeterwoude ligt vlak bij de stad en heeft de unieke kwaliteiten behouden van het veenweidelandschap, onderdeel van het Groene Hart. Agrarische productie gaat hand in hand met de beleving van de groene omgeving. Zoeterwoude heeft ook een sterk economisch profiel. Het aantal banen per 100 inwoners is twee keer zo groot als gemiddeld in de regio. Bedrijventerrein Grote Polder en winkelgebied Rijnke Boulevard behoren samen met de vestiging van Heineken tot de top van de regio. De onderlinge betrokkenheid van inwoners, organisaties, ondernemers en de gemeente leidt tot initiatieven die gericht zijn op het organiseren van evenementen, tot inspiratie en daadwerkelijke zorg voor elkaar. De laatste jaren neemt duurzaamheid een belangrijke plaats in bij de samenwerking tussen gemeente, bedrijven én inwoners.



Pagina 9 (Gemeenten)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		*
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A LEIDERDORP Al meer dan duizend jaar is Leiderdorp verbonden met de Oude Rijn en Leiden. Wie in Leiderdorp woont, doet dat in een rustige, groene en veilige woonomgeving, met een dorps karakter, binnen het stedelijke gebied van de Leidse regio. Door de ligging, pal langs de A4, is Leiderdorp ook een aantrekkelijke vestigingsplek voor bedrijven en forensen. Het dorp en de omgeving bieden volop mogelijkheden voor sport en recreatie. Niet alleen de stad Leiden, maar ook polders en plassen liggen op fietsafstand, met vier monumentale poldermolens op Leiderdorps grondgebied. Kortom, Leiderdorp nodigt uit tot actief buitenleven.	LEIDERDORP Al meer dan duizend jaar is Leiderdorp verbonden met de Oude Rijn en Leiden. Wie in Leiderdorp woont, doet dat in een rustige, groene en veilige woonomgeving, met een dorps karakter, een rijk verenigingsleven met vele vrijwilligers , binnen het stedelijke gebied van de Leidse regio. Door de ligging, pal langs de A4, is Leiderdorp ook een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven en forensen. Bedrijventerrein de Baanderij, de W4-zone met de zorgboulevard, WOOON (het voormalige meubelplein Leiderdorp) en de Winkelhof bieden hen alle faciliteiten, naast een breed en divers aanbod aan woningen. Het dorp en de omgeving bieden volop mogelijkheden voor sport en recreatie, onder andere in de Boterhuispolder, de Munnikenpolder, in park De Houtkamp en De Bloemerd. Niet alleen de stad Leiden, maar ook omringende polders, de Kagerplassen en het Braassemermeer liggen op fietsafstand. De vier monumentale molens, de oude ambachtelijke industrie en de historische boerderijen op Leiderdorps grondgebied zijn van cultuurhistorisch belang . Kortom, Leiderdorp nodigt uit tot actief buitenleven.	LDP



Karaktervolle groei in onze Leidse regio: dat is de ambitie

De Leidse regio heeft een uniek karakter, dat we telkens weer versterken, en waar we – binnen de grenzen van onze ruimtelijke mogelijkheden – graag meer mensen deelgenoot van willen maken. Groei van de regio is voor ons nooit een doel op zichzelf, maar een middel om welvaart en welzijn van huidige en toekomstige inwoners te behouden en vergroten. Wie kiezen daarom nadrukkelijk voor karaktervolle groei: groei die de kwaliteiten van onze regio en van de gemeenten binnen die regio ondersteunt en versterkt.

Volgens velen die hebben meegedacht over de toekomstvisie, is het belangrijk dat de Leidse regio op twee niveaus goed functioneert: op het niveau van buurten (is het er prettig wonen, werken of vertoeven?) en op het niveau van de regio (met voldoende woningen, voldoende werkgelegenheid op alle niveaus, met ruimte voor innovatie en experiment, goede bereikbaarheid, stedelijke voorzieningen met allure, aandacht voor duurzaamheid etc.).

Door de regio meer als één gebied te zien is het mogelijk om het bijzondere karakter van dorpen en wijken te versterken, om de eigen kracht, de spreiding van voorzieningen en de variëteit in de regio te verbeteren en daarmee de hele regio aangenamer te maken, zowel voor inwoners als voor bezoekers (inclusief bedrijven). Dit vergt wel een gezamenlijke koers voor ontwikkeling van de regio en voor afzonderlijke aspecten (denk bijvoorbeeld aan sport, groen, bedrijventerreinen, woningbouw, bereikbaarheid). "Grensloos durven denken en grensloos willen denken" is hiervoor een voorwaarde.

Het succes van onze regio hangt nauw samen met het succes van de Universiteit Leiden. De universiteit trekt elk jaar vele duizenden (internationale) studenten naar de regio. In iets bescheidener omvang geldt dat ook voor de Hogeschool Leiden en MBO-instellingen. En omdat we erin slagen een deel van die studenten na hun studie aan onze regio te binden, blijft onze bevolkingsopbouw relatief jong en divers.

Mede dankzij de aantrekkingskracht van de universiteit en dankzij onze centrale ligging is de druk op de ruimte in onze regio groot. Op een relatief klein gebied wonen we samen met 200.000 mensen. Door geboorten en vergrijzing stijgt dat aantal in de komende vijftien jaar tot 220.000. Om die extra inwoners te huisvesten hebben we meer woningen nodig. Bovendien willen we ruimte houden voor meer internationale studenten en voor anderen die woonruimte nodig hebben, zoals de doelgroep van sociale woningbouw, en voor bedrijvigheid, op alle niveaus, verspreid over de regio.

We stimuleren en omarmen de groei van bevolking en werkgelegenheid in onze regio en combineren dat met behoud en versterking van kwaliteiten zoals we die elders in deze toekomstvisie hebben beschreven.

Onze regio is een sociale regio, een regio waarin respect en tolerantie in aanzien staan, waarin iedereen meetelt en meedoet, ongeacht inkomen of woonplaats, en het is een regio die inziet dat historie, groen en open landschappen een grote waarde vertegenwoordigen. Een waarde die we willen koesteren en versterken. Met vereende kracht.



Pagina 10 (Karaktervolle groei)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen

*

Oude tekst:

Nieuwe tekst:

- | | | | |
|---|---|--|-----|
| A | Groei van de regio is voor ons nooit een doel op zichzelf, maar een middel om welvaart en welzijn van huidige en toekomstige inwoners te behouden en vergroten. We kiezen daarom nadrukkelijk voor karaktervolle groei: [...] | Groei van de regio is voor ons nooit een doel op zichzelf, maar een middel om welvaart en welzijn van huidige en toekomstige inwoners te behouden en vergroten. Bevordering van welvaart en welzijn vraagt voortdurend onze aandacht. We kiezen daarom nadrukkelijk voor karaktervolle groei: [...] | VSN |
|---|---|--|-----|



Zeven aspecten van karaktervolle groei

"Karaktervolle groei": in twee woorden is dat de kern van de ontwikkelambitie van de Leidse regio. Met deze ambitie willen we onze kwaliteiten versterken. Maar om "karaktervolle groei" als leidraad te kunnen gebruiken, hebben deze twee woorden duiding nodig. Die duiding geven we hieronder, aan de hand van zeven aspecten. Die zeven aspecten komen voort uit vele tientallen gesprekken met in totaal meer dan honderd inwoners van de regio, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, bestuurders, ondernemers, studenten en scholieren, en uit conferenties voor alle raadsleden en collegeleden uit Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude.

De zeven aspecten van karaktervolle groei staan niet op zichzelf. Ze zijn onderling afhankelijk van elkaar. Neem sociaal beleid. Dat kan effectiever zijn wanneer de regionale economie goed functioneert. Daarmee is er een afhankelijkheid tussen deze aspecten. En er zijn er meer. Bedrijven vestigen zich bijvoorbeeld vooral graag op plekken waar hun potentiële nieuwe werknemers wonen.

Goed wonen vergt een betaalbare woningvoorraad, goede basisinfrastructuur, een aantrekkelijke omgeving en goede voorzieningen. En zulke voorzieningen zijn eenvoudiger en efficiënter in stand te houden wanneer mensen gemakkelijk hun weg weten te vinden in de samenleving, naar werk en participatie, kortom, wanneer sociaal beleid effectief is. Ook thema's als duurzaamheid, gezondheid en vitaliteit zijn weer verbonden met eerdergenoemde aspecten.

De zeven aspecten en samenwerkingsthema's in deze toekomstvisie zijn niet het exclusieve domein van de vijf gemeentelijke organisaties en hun besturen. In tegendeel. Het zijn allemaal thema's die pas tot bloei komen door samen te werken met inwoners, met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, met kennisinstellingen, bedrijven en andere overheden. Daarbij willen we als Leidse regio gebruik maken van elkaars kennis en inzicht, van creativiteit en inventiviteit en van inzet en inlevingsvermogen. Ook willen we een slagkrachtige partner zijn voor onze inwoners, bezoekers, bedrijven, instellingen en burens.

A



De woningvoorraad groeit mee met de behoefte, te midden van groen

Om ons karakter als internationaal georiënteerde kennisregio met hechte gemeenschappen en voortreffelijk woonklimaat te versterken, kiezen we voor een ambitieus gezamenlijk woningbouwprogramma. Daarmee willen we niet alleen waarborgen dat onze huidige inwoners en volgende generaties kunnen vertrouwen op een kwalitatief goed, passend en betaalbaar woningaanbod in de regio, maar ook willen we daarmee talent aan onze regio binden en het vestigingsklimaat voor bedrijven versterken. Daartoe scheppen we graag de omstandigheden, onder meer met huisvesting voor wetenschappelijk personeel, experts en studenten, een openbare ruimte die uitnodigt tot ontmoeting en beweging rondom kennisinstellingen en in woonbuurten, en met een cultureel klimaat dat past bij onze kennisregio.

De behoefte aan woningen is in onze regio groter dan het aanbod. Dit blijkt uit de ontwikkeling van wachtlijsten voor sociale huurwoningen en uit huizenprijzen in de regio. Nieuwbouw komt slechts mondjesmaat tot stand. Realisatie van woningbouw op voormalig vliegveld Valkenburg, in onze buurgemeente Katwijk, zal slechts gedeeltelijk in de regionale woningbehoefte kunnen voorzien. Daarom is een aanvullende strategie wenselijk.

Binnen ons eigen stedelijk gebied zullen we met meer vaart en op weloverwogen plekken compacter, hoger en dichter op elkaar gaan bouwen, met respect voor groen en historie, passend binnen de omgeving. Ons woningbouwprogramma willen we immers realiseren met behoud van de open landschappen die ons

C

**Pagina 11 (Zeven aspecten, Wonen)**

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		*
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A [nieuwe alinea invoegen boven: “De zeven aspecten en samenwerkingsthema’s in deze toekomstvisie zijn niet het exclusieve domein...]	Bij elk van de zeven aspecten van “karaktervolle groei” hebben we onderwerpen opgenomen die de vijf gemeenten gezamenlijk gaan uitwerken (“Strategische agenda”). Die onderwerpen geven richting aan de samenwerking en aan de nog op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda met een praktische uitwerking van deze voorstellen. Pas na verdere uitwerking is besluitvorming door de verschillende raden over daadwerkelijke implementatie mogelijk. Het hoofdstuk “Krachten verenigen” gaat dieper in de op de rol van gemeenteraden hierbij.	LDP OEG
B De woningvoorraad groeit mee met de behoefte, te midden van groen	Ambities voor wonen en groen	VSN ¹
C Om ons karakter als internationaal georiënteerde kennisregio met hechte gemeenschappen en voortreffelijk woonklimaat te versterken, kiezen we voor een ambitieus gezamenlijk woningbouwprogramma. Daarmee willen we niet alleen waarborgen dat onze huidige inwoners en volgende generaties kunnen vertrouwen op een kwalitatief goed, passend en betaalbaar woningaanbod in de regio, maar ook willen we daarmee talent aan onze regio binden en het vestigingsklimaat voor bedrijven versterken.	Om ons karakter als internationaal georiënteerde kennisregio met hechte gemeenschappen en een voortreffelijk woonklimaat te versterken, kiezen we voor een ambitieus gezamenlijk woningbouwprogramma. Behoud van groen is daarbij een belangrijke doelstelling. Onbegrensde groei van de woningvoorraad past niet bij het karakter van de regio. Met ons woon- en groenbeleid willen we bereiken dat zowel onze huidige inwoners als volgende generaties kunnen vertrouwen op een kwalitatief goed, passend en betaalbaar woningaanbod in de regio, dat talent hier een plek kan vinden, en dat het vestigingsklimaat voor bedrijven aantrekkelijk blijft.	LDN VSN

¹ Het tussenkopje is aangepast op verzoek van de klankborggroep van raadsleden (5 oktober).



A

stedelijk gebied omringen, zoals historische landgoederen, de polders, de plassen en de bollen. Het groen is immers van grote waarde voor onze leefomgeving. "Gericht verdichten en transformeren" is daarom het motto.

De "gerichte verdichting" biedt ook kansen om meer mensen in staat te stellen tot op hoge leeftijd in hun eigen vertrouwde leefomgeving te blijven wonen, bijvoorbeeld door meer woonvariatie tot stand te brengen (zoals aantrekkelijke appartementen in of nabij buurten met eengezinswoningen). Levensloopbestendigheid is hierbij een uitgangspunt. Ook zijn woningen nodig voor andere doelgroepen die met zorg en ondersteuning langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Ook hiervoor is meer variatie in woonvormen nodig. Dit is een opgave die we delen met corporaties, buurtinwoners en zorginstellingen. Corporaties spelen ook een sleutelrol bij de realisatie van meer en goedkope huurwoningen, onder meer voor jongeren.

Een lage energierekening draagt bij aan verminderen van de woonlasten. Bij nieuwbouw is laag energieverbruik vanzelfsprekend het uitgangspunt. Verduurzaming van de bestaande woningvoorraad vergt ook inspanningen. Aansluiting op het collectieve warmtenet helpt daarbij.

GROEN

Het groen in en om onze dorpen en stadswijken is van grote waarde voor onze leefomgeving. Deze waarde willen we koesteren en versterken. Waar dat ecologisch past, is het groen goed ontsloten voor fietsers en wandelaars, onder meer met oog op beweging, vitaliteit en gezondheid. Bovendien is het groen in de regio goed onderling verbonden, met veel aandacht voor diversiteit van flora en fauna. In onze ommelanden liggen maar liefst vijf van de zeven Nederlandse landschapstypen. Met programma Leidse Ommelanden (een samenwerkingsverband van Leiden, Teylingen, Katwijk, Oegstgeest, Leiderdorp, Kaag en Braassem, Voorschoten en Zoeterwoude) maken we deze niet alleen aantrekkelijker voor recreanten, maar verhogen we ook de biodiversiteit.

B

AFSPRAKEN in onze strategische agenda

➤ Gezamenlijk de uitvoering van opgaven uit de nog vast te stellen omgevingsvisie "Hart van Holland" in onze regio ter hand nemen, onder meer om waardevolle open landschappen voor komende generaties te kunnen behouden (denk aan Duin-Horst-Weiden, Oostvlietpolder, Groene Hart).

➤ Gezamenlijk programma voor woningbouw, transformatie en verdichting van de bebouwde kom opstellen, waarmee we voorzien in het gewenste aantal woningen, en we tegelijkertijd de kwaliteit en openheid van de groene ommelanden beschermen. Hierbij ook prestatieafspraken betrekken met de woningcorporaties die in de regio actief zijn.

D

E

VERDER LEZEN:

Omgevingsvisie "Hart van Holland",
www.omgevingsvisie2040.nl

Regionale economie blijft werkgelegenheid en welvaart opstuw

Onze regio is economisch krachtig en biedt werkgelegenheid op alle niveaus. Door samenwerking en ondernemerschap slagen we erin wetenschappelijke kennis en innovaties snel te vertalen naar bedrijvigheid. Deze vertaling van wetenschappelijke kennis naar toepassing in de praktijk is de motor van onze economische groei. De samenwerking in het programma Economie071 (met de gemeente Katwijk, bedrijfsleven en kennisinstellingen) werpt vruchten af en zetten we door.

De economische ontwikkeling van de Leidse regio is van grote betekenis voor onze inwoners. Dat geldt in het bijzonder voor het kenniscluster op het Bio Science Park. Het succes van "onze" bedrijven die internationaal floreren in de sectoren "life sciences & health", biomedische toepassingen en zorg, is een belangrijke pijler onder het succes van lokale ondernemers in sectoren als horeca, bouw en zakelijke dienstverlening. Voor een economisch gespecialiseerde regio als de onze is het een uitdaging de top te verbreden. De Leidse regio zoekt de verbreding in de samenwerking

F



Pagina 12 (Wonen en Economie)

Inhoudelijke wijzigingen		*
Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A en de bollen. Het groen is immers van grote waarde voor onze leefomgeving. “Gericht verdichten en transformeren” is daarom het motto.	en de bollen, en met behoud van kwetsbaar groen in het stedelijk gebied. Ruimte voor extra bebouwing is nauwelijks beschikbaar. Maatwerk blijft hier geboden. “Gericht verdichten en transformeren” is daarom een gezamenlijke opgave.	VSN OEG
B AFSPRAKEN in onze strategische agenda	Onderwerpen in onze strategische agenda:	LDP
C Bovendien is het groen in de regio goed onderling verbonden, met veel aandacht voor diversiteit van flora en fauna. In onze ommelanden liggen maar liefst vijf van de zeven Nederlandse landschapstypen.	Bovendien is het groen in de regio goed onderling verbonden, met veel aandacht voor diversiteit van flora en fauna. Ook de leefomgeving van planten en dieren en het historische landschap zijn gediend met goede regionale samenwerking. In onze ommelanden liggen maar liefst vijf van de zeven Nederlandse landschapstypen.	VSN
D Gezamenlijk de uitvoering van opgaven uit de nog vast te stellen “Regionale agenda Omgevingsvisie 2040 – Hart van Holland” in onze regio ter hand nemen, onder meer om waardevolle open landschappen voor komende generaties te kunnen beschermen (denk aan Duin-Horst-Weiden, Oostvlietpolder, Groene Hart)	Gezamenlijke uitvoering in onze regio van opgaven uit de nog vast te stellen “Regionale agenda Omgevingsvisie 2040 – Hart van Holland”, onder meer om de potentie van de Oude Rijn beter te benutten en om de kwaliteit en openheid van de groene ommelanden voor komende generaties te kunnen beschermen (denk aan Duin-Horst-Weiden, Oostvlietpolder, Groene Hart)	²
E [Als derde “gezamenlijk uit te werken onderwerp” toevoegen:]	Criteria formuleren voor begrenzing van waardevolle open landschappen en overig groen in de regio, om de steeds verder oprukkende verstedelijking (volbouwen van de Randstad) het hoofd te kunnen bieden en het schaarse groen en open landschap te beschermen.	ZWD OEG VSN
F [...] een belangrijke pijler onder het succes van lokale ondernemers [...]	[...] een belangrijke pijler onder het succes van lokale MKB-ondernemers [...]	ZWD

² Naar aanleiding van inspraakreactie.



met greenports/agrarische sector voor wat betreft "biobased economy" en met Noordwijk en Delft op het vlak van "space". De centrale ligging is een kans voor zakelijke dienstverlening; de regio ziet vooral een niche voor spelers in de markt van gezondheid, pensioenen en verzekeringen. Creatieve economie, ICT en de cultuursector kunnen ook bijdragen aan structuurversterking.

Om die economische ontwikkeling voort te zetten zijn investeringen nodig. Dat vergt ruimte voor bedrijvigheid en een krachtige behartiging van onze belangen bij de provincie Zuid-Holland, de metropoolregio Rotterdam-Den Haag en de Rijksoverheid. De ruimte voor bedrijven willen we telkens zo goed mogelijk gebruiken, met gezamenlijk beleid voor bedrijventerreinen, retail en kantoren. We zetten een ambitieus en samenhangend programma op voor binnenstedelijk bouwen en transformatie. Zo kunnen we niet alleen ruimte bieden voor kennisintensieve werkgelegenheid binnen en buiten de niche van "life science and health", maar ook voor "verzorgende" bedrijvigheid met werkgelegenheid op alle niveaus, waardoor ook de werkgelegenheid op LBO en MBO niveau wordt gestimuleerd en versterkt.

Met het oog op economische structuurversterking willen wij met onze partners in Economie071 ondernemerschap stimuleren, kansen geven aan kennisstarters, opschaling van marktrijpe initiatieven en een betere aansluiting tot stand brengen tussen onderwijs, arbeidsmarkt en vragen vanuit de samenleving. De gemeenten werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat: campussen en onderscheidende werklandschappen, goed fysiek bereikbare economische hotspots, optimale digitale bereikbaarheid en het wegnemen van onnodige regeldruk voor ondernemers.

Het bedrijfsleven in onze regio kan in de komende jaren de vruchten plukken van honderden miljoenen euro's die de overheid investeert in verbetering van bereikbaarheid (denk bijvoorbeeld aan Rijnlandroute, Leidse ring, ontsluiting Bio Science Park, Hoogwaardig OV, parkeergarages). Daarvoor vragen we ook iets terug, in de vorm van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. Dit betekent onder meer: ruimte maken voor stages, leerwerkbanen, startersfuncties en werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Om bij te dragen aan het succes hiervan, uniformeren de gemeenten in de regio de manieren waarop zij werkgevers benaderen, waarop zij hen ondersteuning bieden, en de instrumenten die zij daar-

bij inzetten. Voor een werkgever moet het immers niet uitmaken aan welke kant van de gemeentegrens iemand woont.

Naast de sectoren waarin de Leidse regio al langer een sterke positie heeft opgebouwd, biedt ook duurzaamheid kansen voor extra werkgelegenheid. Dit geldt in het bijzonder voor de energietransitie, met installatie, onderhoud en beheer van zonnecollectoren, geothermie en de warmterotonde. Ook hergebruik van grondstoffen biedt perspectief. Koplopers als Heineken (met het programma "Groene Cirkels") en de Universiteit Leiden laten in de praktijk zien dat duurzaam ondernemen kan en economisch rendabel is.

AFSPRAKEN in onze strategische agenda

➤ Versterk de regionale economie met het programma Economie071 en bouw dit verder uit, met Katwijk, met aandacht voor vestigingsklimaat, "welcoming programme" voor expats en aanbod van internationaal onderwijs. Samen met Katwijk uitbouwen en versterken van Economie 071 met sterkere vertegenwoordiging van (en verbinding met) bedrijven en instellingen. Vanuit Economie 071 samen met deze nieuwe partners een gezamenlijke ontwikkelagenda opstellen.

➤ Opstellen gezamenlijk bedrijventerreinenbeleid, met ontwikkelstrategie en acquisitie, onder meer voor de "toegangspoorten tot de regio", rondom Corpus in het westen en in het oosten bij de aansluiting op de N11 (met een nieuw station!) en bij de kruising N446-A4. Met onder andere aandacht voor verbinden en versterken accountmanagement voor nieuw te vestigen bedrijven in de regio en verkenning van gezamenlijk accountmanagement. Tevens waar mogelijk uniformering regelgeving en verminderen regeldruk richting bedrijven en instellingen

➤ Uitvoeren en periodiek actualiseren van beleid voor bedrijventerreinen, kantoren en retail.

VERDER LEZEN:

"Kennis & Werk #071",
Economische agenda Leidse regio 2020,
www.economie071.nl



Pagina 13 (Economie)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		*
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A AFSPRAKEN in onze strategische agenda	Onderwerpen in onze strategische agenda:	LDP
B De gemeenten werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat: campussen en onderscheidende werklandschappen, goed fysiek bereikbare economische hotspots, optimale digitale bereikbaarheid en het wegnemen van onnodige regeldruk voor ondernemers.	De gemeenten werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat: campussen en onderscheidende werklandschappen, duurzame ontwikkeling van bedrijventerreinen (zoals dat bijvoorbeeld mogelijk is op het MEOB-terrein in Oegstgeest), goed fysiek bereikbare economische hotspots, optimale digitale bereikbaarheid en het wegnemen van onnodige regeldruk voor ondernemers.	OEG
C [...] maar ook voor “verzorgende bedrijvigheid met werkgelegenheid op alle niveaus, waardoor de werkgelegenheid op LBO en MBO niveau wordt gestimuleerd en versterkt.	[...] maar ook voor MKB en “verzorgende” bedrijvigheid met werkgelegenheid op alle niveaus, waardoor de werkgelegenheid op VMBO- en MBO-niveau wordt gestimuleerd en versterkt. Het MKB zien we als een belangrijke banenmotor.	ZWD
D [...] Dit geldt in het bijzonder voor de energietransitie, met installatie, onderhoud en beheer van zonnecollectoren, geothermie en de warmterotonde. Ook hergebruik van grondstoffen biedt perspectief. Koplopers als Heineken (met het programma “Groene Cirkels”) en de Universiteit Leiden laten in de praktijk zien dat duurzaam ondernemen kan en economisch rendabel is.	[...] Dit geldt in het bijzonder voor de energietransitie, met installatie, onderhoud en beheer van zonnecollectoren, geothermie en de warmterotonde. Koplopers als Heineken (met het programma “Groene Cirkels”) en de Universiteit Leiden laten in de praktijk zien dat duurzaam ondernemen kan en economisch rendabel is. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is breder dan alleen de sociale component. Er is niet alleen aandacht nodig voor werkgelegenheid en stages, maar ook voor verduurzamen van bedrijfsprocessen en producten en voor ketensamenwerking op het gebied van grondstoffengebruik en afval. Samenwerking door het invoeren van parkmanagement en een bedrijveninvesteringszone (BIZ) kan hieraan een bijdrage leveren. Bevordering van welvaart en welzijn zal voortdurend onze aandacht vragen. Ongebreidelde groei van economie en grondstoffengebruik heeft negatieve gevolgen voor welzijn, groen, duurzaamheid en leefomgeving. Het beleid van de rijksoverheid is daarom gericht op een volledig circulaire economie in 2050. Dan hebben we geen afval meer zoals we dat nu kennen. Afval is dé nieuwe grondstof. Vrijwel alles dat we straks gebruiken, wordt steeds opnieuw gebruikt. In een circulaire economie stappen we dus af van de lijn ‘produceren, consumeren en daarna weggooien’. We maken de cirkel rond, ook in de Leidse regio.	ZWD VSN
E [Toevoegen na “ > Uitvoeren en periodiek actualiseren van beleid voor bedrijventerreinen, kantoren en retail”]	> Vermindering van restafval en bevordering van hergebruik, als opmaat naar volledig circulaire economie.	ZWD
F [Toevoegen bij “VERDER LEZEN”:]	Circulaire economie: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie	ZWD



Verbeteringen in infrastructuur houden ons duurzaam bereikbaar en veilig

Om karaktervolle groei mogelijk te maken, zijn bereikbaarheid, goede infrastructuur en logische routes belangrijke voorwaarden. Wie wandelt, fietst, openbaar vervoer gebruikt of in de auto stapt, passeert al snel een van de gemeentegrenzen in onze regio. Bereikbaarheid is daarom bij uitstek een onderwerp voor regionale samenwerking. Bij de ontwikkeling van infrastructuur trekken we gezamenlijk op, vanaf het moment dat we onze eerste ideeën, behoeften en ambities aan het papier toevertrouwen. Met LAB071 ("Leidse agglomeratie bereikbaar") hebben Oegstgeest, Leiderdorp en Leiden daar al goede ervaringen opgedaan en dit willen we versterken en uitbouwen voor de totale Leidse regio. Door autoverkeer om stads- en dorpscentra heen te geleiden (in plaats van dwars er doorheen) maken we wonen, winkelen en verblijven aangenamer. Ook uitbreiding van elektrisch rijden, gebruik van deelauto's, oplaadpunten, tankplekken voor waterstof en tijdige anticipatie op zelfsturende auto's horen bij toekomstgericht beleid en smart cities. Samen kunnen we de bereikbaarheid voor alle vormen van vervoer verbeteren, mede met oog op duurzaamheidsambities.

De grote variëteit en de "eigenheid" van de vele verschillende buurten en van de ommelanden maken onze regio aantrekkelijk voor wandelaars en fietsers. Voor hen hebben we bijzondere aandacht in onze bereikbaarheidsambities. Daar horen recreatieve fiets- en wandelroutes en waterwegen bij, maar bijvoorbeeld ook openbare ruimte in onze woonomgeving die goed toegankelijk is voor mensen met een beperking.

Op het gebied van openbaar vervoer kijken we ook buiten de grenzen van onze regio. Gezamenlijk spannen we ons in om de spoorverbinding Leiden – Utrecht te verbeteren. Ook spannen we ons gezamenlijk in richting de provincie om een station aan de oostkant van de Leidse regio te realiseren. Om het openbaar vervoer aantrekkelijker te maken werken we bovendien aan verbetering van het R-netsysteem met comfortabele bussen, korte wachttijden en fietsenstallingen. Met de provincie werken we aan verbetering van het fietsnetwerk in Holland Rijnland. Met de aanleg van ontbrekende schakels in dit net-

werk worden de reistijden korter, sneller en veiliger. Dit geldt voor woon-werkverkeer en voor recreatief fietsverkeer, naar stedelijke gebieden en vice versa (strandbezoeken en het Groene Hart in deze regio, naar Leiden voor bioscoop-, museumbezoek, culturele activiteiten, enz.).

AFSPRAKEN in onze strategische agenda

- Gezamenlijke beleidsstrategie opstellen voor verdere verbetering van infrastructuur en bereikbaarheid in de regio voor voetganger, fietser, OV-gebruiker en auto, met nieuwe knooppunten, zoals een nieuw treinstation "Zoeterwoude Meerburg".
- Verkennen uitbreiding LAB071 met Voorschoten en Zoeterwoude



Als welvarende kennis-regio lopen we voorop in duurzaamheid

Voor de westerse samenlevingen is het misschien wel de grootste opgave van de 21ste eeuw: duurzaamheid. Tijdens de klimaatconferentie van Parijs (december 2015) is het streven vastgelegd om de wereldwijde temperatuurstijging te beperken tot 1,5 graad Celsius ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Via het nationale energieakkoord (2013) gemeenten zich ook deze doelstelling verbonden. Om de doelstelling te bereiken is het nodig het gebruik van fossiele brandstoffen en CO₂-uitstoot fors terug te dringen, ook in de Leidse regio, ten gunste van schone energie. Een tweede duurzaamheidsopgave betreft hergebruik van grondstoffen ("circulaire economie"). En een derde opgave betreft het ombuigen van negatieve klimaateffecten en instandhouding en bevordering van biodiversiteit. Dit alles kan slimmer, beter en efficiënter als we deze uitdagingen gezamenlijk aangaan, waarbij we vanuit een gezamenlijke regionale duurzaamheidsagenda elkaars kennis en expertise benutten. Dat gaan we dan ook doen.

De duurzaamheidsopgaven die op ons afkomen, pakken we bij voorkeur aan op manieren die het karakter van onze regio onderstrepen en versterken. Binnenstedelijke verdichting en transformatie doen we op duurzame manieren. Zo kunnen we de kwaliteit van wonen, werken en verblijven in onze regio versterken.

Ook de geleidelijke overgang van fossiele brandstoffen naar schone energie pakken we aan op een



Pagina 14 (Infrastructuur en duurzaamheid)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen	*
---	---

Oude tekst:	Nieuwe tekst:
-------------	---------------

A	AFSPRAKEN in onze strategische agenda	Onderwerpen in onze strategische agenda:	LDP
---	---------------------------------------	--	-----



manier die past bij het karakter van de regio. Die overgang vergt een slimme mix van zonne-energie, windenergie, geothermie en benutting van restwarmte. Daarbij streven we niet alleen naar toepassing van datgene wat technologisch haalbaar is, maar ook naar slimme landschappelijke inpassing en binnenstedelijke toepassing. Initiatieven van inwoners en bedrijven spelen daarbij een belangrijke rol.

Graag zijn wij dé plek voor pilots en experimenten, als open laboratorium voor toegepaste duurzaamheidswetenschap. Veel van die kennis wordt elders ontwikkeld, bijvoorbeeld aan technische universiteiten. Maar wanneer we zulke kennis laten toepassen in onze regio, zal dat hier leiden tot nieuwe werkgelegenheid. De ontwikkeling en productie van zonnepanelen door Airbus is daarvan een voorbeeld. Die vindt plaats op het Bio Science Park, met ESA en NASA als klanten. Heineken loopt samen met andere partners landelijk voorop met hun ambitieuze project Warmtelevering Leidse Regio teneinde het regionale aardgasverbruik terug te dringen.



AFSPRAKEN in onze strategische agenda

- Nationaal Energieakkoord (SER, 2013) en Akkoord van Parijs (2015) vertalen naar concrete doelstellingen voor Leidse regio voor korte, middellange en lange termijn, onder meer voor verduurzamen van bestaande woningen en andere gebouwen (met name door isolatie).
- Regionale duurzaamheidsagenda opstellen met concrete doelen en investeringsprogramma voor terugdringen van gebruik van fossiele brandstoffen (met energiebesparing en isolatie), ruimtelijke inpassing van duurzame energieopwekking (zon, wind, biomassa, aardwarmte), meer hergebruik van grondstoffen en bevordering circulaire economie, adaptatie aan klimaatverandering (tegengaan van hittestress, verbeterde waterberging).
- Aansluiting mogelijk maken van zo veel mogelijke bestaande en nieuwe gebouwen op het stads-warmtenet.
- Gezamenlijke strategie ter bevordering van biodiversiteit en klimaatadaptatie.

VERDER LEZEN:

Sociaal-Economische Raad (2013), "Energieakkoord voor duurzame groei"
Verenigde Naties (2015),
"Akkoord van Parijs"



Onze woon- en leefomgeving helpt ons gezond en vitaal te blijven

Meer dan 400 jaar geleden, in 1594, begonnen studenten geneeskunde met de aanplant en bestudering van geneeskrachtige planten in de botanische tuin van de Universiteit Leiden. De beroemde plantkundige Clusius was er de eerste directeur. Van Clusius en zijn studenten loopt – via Boerhaave en Linnaeus – een rechtstreekse lijn naar de wetenschappers die de geneeskrachtige stoffen van vandaag bestuderen, in het Bio Science Park. Meer dan in andere regio's zijn geneeskunde en aandacht voor gezondheid onderdeel van ons DNA. Over gezondheid en vitaliteit ontwikkelen we in onze regio buitengewoon veel kennis, onder meer via de "Leyden Academy". Door toepassing van deze kennis vergroten we de kansen op een gezond en vitaal leven voor al onze inwoners.

Net als in 1594 weten we dat gezondheid en vitaliteit méér is dan afwezigheid van ziekte en gebrek (Clusius was toen 68 jaar en invalide; dat weerhield hem er niet van om hier de tulp tot bloei te brengen). Gezondheid en vitaliteit gaat ook over "persoonlijke ambities stellen en die kunnen realiseren", om dagelijks functioneren, om sociaal-maatschappelijke participatie, om mentaal welbevinden en om kwaliteit van leven.

Onze directe woonomgeving heeft al sinds jaar en dag een grote invloed op gezondheid en vitaliteit. In de tijd van Clusius vormden besmettelijke ziekten de grootste bedreiging. Door aanleg van waterleiding en riolering is die weggenomen. Tegenwoordig bestaat het grootste risico voor de volksgezondheid uit niet-besmettelijke "welvaartsziekten", zoals diabetes, obesitas, hart- en vaatziekten en aandoeningen van de luchtwegen. Dergelijke ziekten en aandoeningen vormen net als eenzaamheid een obstakel voor participatie, werk, zelfredzaamheid en kwaliteit van leven. Actieve beweging (fietsen, wandelen, sporten) en "lichte contacten" verminderen het risico op welvaartsziekten en eenzaamheid, weten we uit onderzoek; daarmee schragen ze gezondheid en vitaliteit.

Onze geneeskundige traditie brengen we tot uitdrukking in de "karaktervolle groei" van de regio. Kennis over gezondheid en vitaliteit benutten we onder meer bij inrichting en (her)ontwikkeling van bebouwing, straten, pleinen en groen. Zo laten we de



Pagina 15 (Gezonde en vitale leefomgeving)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen

*

Oude tekst:

Nieuwe tekst:

A AFSPRAKEN in onze strategische agenda Onderwerpen in onze strategische agenda: LDP



omgeving uitnodigen tot actieve beweging en "lichte contacten". Dat vergt overigens telkens maatwerk, door de grote variëteit en de "eigenheid" van de vele verschillende buurten en hun inwoners. Een kinderrijke buurt heeft immers meer behoefte aan "speel-aanleidingen" dan een wijk met veel ouderen. Naast een beweegvriendelijke buurt zijn ook "grotere" ruimtelijke structuren van belang, zoals sportvoorzieningen, netwerken van fietsroutes, centrumvoorzieningen en toegankelijk openbaar vervoer. Deze vergroten de woonkwaliteit.

In gesprek met buurtinwoners kunnen we inventariseren welke kleine of grotere maatregelen eraan kunnen bijdragen dat meer "lichte contacten" ontstaan waar dat wenselijk is, dat de omgeving uitnodigt tot bewegen, en dat er in de directe omgeving plekken zijn waar buurtinwoners elkaar graag ontmoeten ("placemaking"). Daarbij zijn allerlei combinaties mogelijk van particulier initiatief en ondersteuning door de overheid. De Oegstgeester Kruidenpluktuin (sinds 2011 bij winkelcentrum Lange Voort) is hiervan een mooi voorbeeld, dat niet alleen de kwaliteit van leven vergroot, maar past in onze eeuwenlange historie.

A

AFSPRAKEN in onze strategische agenda

- Kennis over gezondheid en vitaliteit toepassen bij inrichting en (her)ontwikkeling van bebouwing, straten, pleinen en groen.
- Regionale visie op vitaliteit & gezondheid (inclusief (sport)voorzieningen, bebouwing en infrastructuur)

B

VERDER LEZEN:

Rudi Westendorp en David van Bodegom (2015), *"Oud worden in de praktijk – Laat de omgeving het werk doen"*

Project for Public Spaces (2016), *"Eleven Principles for Turning Public Spaces Into Civic Places"*



Iedereen telt mee en doet mee in onze samenleving

Karaktervolle groei is groei waarin iedereen meetelt en meedoet, ongeacht inkomen, opleiding of woonplaats. Daarin staan niet de gemeentegrenzen centraal, maar we nemen als uitgangspunt

de leefwereld van onze inwoners, hun kwaliteiten, talenten en mogelijkheden. Dat geldt voor jongeren, voor ouderen, voor vrijwilligers, voor mensen met een handicap, voor wie geen werk heeft, voor mantelzorgers, voor iedereen. In de Leidse regio beschikken we - meer dan in veel andere regio's - over praktische én wetenschappelijke kennis en ervaring die we hierbij benutten. Zo dragen we bij aan zelfstandigheid, zelfredzaamheid, (verdere versterking van) gemeenschapszin en een situatie waarin ieder talent tot zijn recht komt. Voor sommige vraagstukken betekent het dat we op buurtniveau en de kleinere gemeenschappen inzetten en voor sommige vraagstukken kiezen we juist voor een regionale aanpak omdat dat efficiënter en slimmer is en of omdat dat vraagstukken zijn die de hele regio aangaan.

Volop meedoen aan de samenleving is niet voor iedereen een automatisme. Sommige mensen hebben daarbij hulp of ondersteuning nodig. Die komt vaak van hun directe omgeving: familie, vrienden en buurtgenoten. Voor anderen is ook professionele zorg of ondersteuning nodig. Dat kan gelden voor mensen met lichte beperkingen, maar ook voor mensen met ernstige fysieke of mentale beperkingen, niet-aangeboren hersenletsel, verslaving, dementie of andere problematiek. Tot voor kort was het gebruikelijk om mensen met een dergelijke diagnose zorg, opvang of ondersteuning te geven buiten de "gewone" samenleving. Zij kregen een plek in speciaal onderwijs, achter de muren van SW-bedrijven, in verzorgingstehuizen, in centrale voorzieningen voor beschermd wonen, in psychiatrische instellingen in landelijk gebied et cetera. We maken nu een omslag.

Mensen die meer zorg of ondersteuning nodig hebben, nemen we bij voorkeur op in onze samenleving: op de werkvloer, in de klas, bij de sportvereniging, in de straat en in de buurt. Dat is een verandering die op zulke plekken een grote impact kan hebben. Niet iedereen juicht de komst van mensen "met wie iets aan de hand is" toe. Soms is het nodig een groot beroep te doen op inlevingsvermogen, acceptatie en medemenselijkheid. Wij maken ons hier als Leidse regio hard voor en zien dat als logische consequentie van het uitgangspunt dat iedereen meetelt en meedoet, van verschuiving van de focus van beperkingen naar werk en participatie. Die verandering zien we ook terug in nationale wetgeving, zoals Passend Onderwijs, WMO, Participatiewet en Beschermd wonen. Participatie, zelfstandigheid, benutten van kansen en talenten, ruimte geven en faciliteren staan daarin centraal.



Pagina 16 (Iedereen telt en doet mee)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		*
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A	AFSPRAKEN in onze strategische agenda	Onderwerpen in onze strategische agenda: LDP
B	[Toevoegen na: Regionale visie op vitaliteit & gezondheid (inclusief (sport)voorzieningen, bebouwing en infrastructuur)]	> Nastreven van een verbetering van de lucht- en waterkwaliteit in de regio. VSN



In de Leidse regio willen we van die verandering een succes maken, zoals dat past bij een welvarende regio.

Onze samenleving zo ontwikkelen dat iedereen meeltelt en meedoet, waarin we talenten goed ontsluiten en benutten, en waarin ruimte is voor innovatie, nieuwkomers en ontwikkeling: dat vergt actieve betrokkenheid en inzet van velen. Zo'n ontwikkeling komt niet exclusief tot stand door inspanningen van gemeenten, maar is het resultaat van inspanningen en bijdragen van inwoners, van vrijwilligers, van bedrijven en van allerlei maatschappelijke organisaties. Door kennis uit de samenleving te verknopen met beleidskracht van gemeenten kunnen we tot betere uitkomsten komen. Samenwerking op buurtniveau tussen inwoners, bedrijven, instellingen en gemeente draagt voor een belangrijk deel bij aan succes.

Ons "sociaal beleid" staat niet op zichzelf. We verweven dit beleid met andere beleidsterreinen, zoals onderwijs, sport, wonen, economie & werkgelegenheid, openbare ruimte en groen. Daarbij hebben we telkens aandacht voor aspecten als ontmoeting, beweging, werk, participatie, zelfredzaamheid, burgerschap en innovatieve manieren om gezamenlijke doelen te bereiken.

De hoofdlijnen van gemeentelijk sociaal beleid ontwikkelen we regionaal; de uitvoering doen we met fijnmazig maatwerk, in het dorp of in de wijk, aansluitend bij de specifieke behoeften van inwoners. Zo sluiten we aan bij het karakter van verschillende buurten. Uniformering en standaardisatie passen we toe waar dat kan; we leveren maatwerk waar dat nodig is.

Samenwerking tussen gemeenten gebruiken we onder meer om met hetzelfde geld méér te kunnen bereiken, zoals kostenbesparing bij inkoop, ruimere beschikbaarheid van betaalbare woningen voor kwetsbare groepen en ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers. Daartoe willen we ook onze partners in de regio blijven uitdagen, zoals welzijnsinstellingen. Voor gemeenten stopt de samenwerking in het sociale domein overigens niet bij de grenzen van de Leidse regio. De vijf gemeenten stemmen onderling hun beleid af, maar werken ook met andere gemeenten samen, bijvoorbeeld in de arbeidsmarktregio "Zuid-Holland Centraal" (Voorschoten) en de arbeidsmarktregio Holland Rijnland (de overige vier). Ook de inkoop van jeugdzorg gebeurt in grotere samenwerkingsverbanden dan de Leidse regio.

AFSPRAKEN in onze strategische agenda

- Beleidsontwikkeling voor veranderingen in het sociaal domein doen we regionaal; uitvoering doen we fijnmazig en lokaal. Dit uitgangspunt blijven we toepassen bij volgende veranderingen in het "sociaal domein", zoals de aanstaande decentralisatie van "Beschermd wonen".
- Opgaven voor werk en inkomen zoveel mogelijk gezamenlijk aanpakken en zorgen voor uniformiteit richting werkgevers.

VERDER LEZEN:

Sociaal en Cultureel Planbureau (2015),
"De sociale staat van Nederland 2015"

Voorzieningen evolueren mee met de behoeften van inwoners in de regio

De vele voorzieningen waarvan inwoners, bedrijven en bezoekers in onze regio gebruik kunnen maken, dragen bij aan onze aantrekkingskracht. In sociaal, cultureel, sportief en recreatief opzicht is er voor alle leeftijdsklassen van alles te beleven. De voorzieningen in de regio hebben niet alleen een waarde vanwege de diensten die ze aanbieden, maar ook vanwege hun verbindende kracht in de samenleving en hun rol als ontmoetingsplek. Toegankelijkheid is daarom een belangrijke voorwaarde. De vraag en de behoefte van de gemeenschap staat voorop. En omdat die gemeenschap niet in alle buurten in de regio hetzelfde is samengesteld, is ook het voorzieningen-aanbod rijk gevarieerd. De vele voorzieningen om ons heen, van winkels tot musea, van buurtbibliotheken tot sportcomplexen, bepalen het karakter van onze regio.

De behoefte aan voorzieningen verandert continu, onder meer door toename van bedrijvigheid, door groei van het aantal inwoners en door maatschappelijke veranderingen zoals verandering van de bevolkingsopbouw, de opkomst van internetwinkelen, groeiende populariteit van individuele sporten en stijgende welvaart. Bedrijven en instellingen spelen hierop in. De groei van het aantal festivals en evenementen in de regio is hier een voorbeeld



Pagina 17 (Voorzieningen)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		*
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A AFSPRAKEN in onze strategische agenda	Onderwerpen in onze strategische agenda:	LDP
B werkgelegenheid, openbare ruimte en groen,	werkgelegenheid, openbaar vervoer, bereikbaarheid, openbare ruimte en groen,	³

³ Naar aanleiding van inspraakreactie ROVER.



van. Deze richten zich nu overigens nog vaak op de eigen gemeente; verbreding naar de hele regio of de organisatie een nieuw regionaal evenement juichen we van harte toe.

Omdat we gezamenlijk één stedelijk gebied bewonen en gebruiken, is de ontwikkeling en spreiding van het aanbod aan voorzieningen iets dat alle gemeenten in de regio aangaat. Dat geldt voor sport, voor cultuur en evenementen, voor recreatie, voor onderwijs, voor zorg, voor winkels en nog veel meer. De manier waarop die voorzieningen worden aangeboden, kan overigens verschillen, van particulier initiatief en ondernemerschap tot gemeentelijke dienst. Goede spreiding is daarom altijd maatwerk, dat zorgvuldigheid, afstemming en samenwerking vergt.

Omdat we in al onze buurten maatwerk willen leveren, en omdat we samen met onze maatschappelijke partners veel en grote ambities hebben voor onze regio, kiezen we voor veel intensievere samenwerking en afstemming van ons voorzieningenaanbod. Die samenwerking stelt ons in staat om snel in te spelen op veranderende maatschappelijke omstandigheden, om kwalitatief goede dienstverlening te leveren aan burgers, bedrijven en instellingen, om ruimte te geven aan de ideeën en initiatieven, om als betrouwbare en slagvaardige partner kleine en grote projecten vlot tot een goed einde te brengen en om met elan datgene te doen wat onze inwoners van ons mogen verwachten.

AFSPRAKEN in onze strategische agenda

- Regionale afstemming van de ontwikkeling van voorzieningen voor sport, cultuur, recreatie, onderwijs, zorg, winkels et cetera, met oog voor toegankelijkheid, spreiding, kwaliteit en diversiteit, aansluitend bij de behoefte van de gemeenschap.
- Regionale evenementenkalender, als opmaat voor verdere verdieping van de samenwerking. Uitdaging aan evenementenorganisatoren: organiseer een regio-evenement.

(A)

(C)

(B)



Pagina 18 (Voorzieningen)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		*
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A AFSPRAKEN in onze strategische agenda	Onderwerpen in onze strategische agenda:	LDP
B [...] kiezen we voor veel intensievere samenwerking en afstemming van ons voorzieningenaanbod [...]	[...] verbeteren we onze samenwerking bij afstemming van ons voorzieningenaanbod [...]	ZWD
C Regionale afstemming van de ontwikkelingen van voorzieningen voor sport, cultuur, recreatie, onderwijs, [...]	Regionale afstemming van de ontwikkelingen van voorzieningen voor sport, cultuur, recreatie, openbaar vervoer, onderwijs, [...]	⁴

⁴ Naar aanleiding van inspraakreactie ROVER.



Krachten verenigen

De kwaliteiten versterken van de regio en van de buurten en gemeenschappen waaruit die is opgebouwd: dat is de opgave die wij onszelf stellen. Het motto "karaktervolle groei" is daarbij onze leidraad: positief, met elan, met waardering voor bijzondere karakters en eigenschappen, altijd in samenwer-

king en met een open houding naar nieuwe ideeën, nieuwkomers en innovatie. Maar dat lukt alleen als we onze krachten verenigen: de krachten van inwoners, bedrijven, instellingen en – last but not least – de krachten van de vijf gemeentelijke besturen en organisaties. En daar willen we ons voor inzetten.

Maatschappelijke kracht in de regio verbinden en benutten

De Leidse regio is rijk voorzien van maatschappelijk kracht, kennis en kwaliteiten, bij de universiteit, bij cultuurmakers, bij (rijks)musea, in de historische binnenstad, in dorpskernen, in het groen, bij het LUMC, Alrijne en andere zorginstellingen, bij bedrijven. Deze unieke combinatie maakt dat wonen in de Leidse regio anders is dan willekeurige plekken in Nederland met een mooie omgeving.

Inwoners van de Leidse regio kunnen zich laven aan (en profiteren van) de vele extra's die onze regio te bieden heeft, vanaf de geboorte tot en met de oude dag. Kinderen die in onze regio naar school gaan, merken bijvoorbeeld al op de basisschool dat ze in een regio wonen met veel kennis en historie. Ze komen tijdens hun gehele schoolloopbaan volop in aanraking met musea, kennis en cultuur. De gemeenten kunnen zulke dwarsverbanden stimuleren. Bijvoorbeeld tussen scholen en het lokale bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Wij roepen graag iedereen op om nieuwe dwarsverbanden te leggen binnen de regio. Tussen ondernemers, instellingen en overheid. Tussen het Bio Science Park en basis- en middelbare scholen. Tussen Singelpark en groene ommelanden. Tussen cultuur in Leiden en evenementen in de omliggende dorpen. Tussen inwoners en bezoekers. Tussen autochtoon, allochtoon en expat. Tussen de Oude Kooi en Nieuw Leyden. Tussen Zoeterwoude en de Bètacampus. Het zijn zulke dwarsverbanden – nieuw, onverwacht,

soms spannend – die het leven in onze regio extra kleur en inhoud geven en waardoor we het potentieel dat deze regio heeft nog sterker benutten met elkaar.

AFSPRAKEN in onze strategische agenda

➤ Bezien welke gemeentelijke netwerkbijeenkomsten omgezet kunnen worden in regionale bijeenkomsten (denk aan ondernemersborrel, woondebat met wooncorporaties, Leids onderwijsfestival voor onderwijspersoneel).

➤ Bestaande regionale netwerken (zoals Economie 071 en LAB 71) versterken.

Zeven uitgangspunten om de bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht te versterken

In de komende jaren willen de gemeentebesturen in de Leidse regio samen met inwoners, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven werken aan verdere versterking van de kwaliteiten van de Leidse regio.

Na vaststelling van deze toekomstvisie gaan de vijf gemeentebesturen in de Leidse regio zich ook buigen over de bestuurlijke vorm voor hun samenwerking en de financiering daarvan. Die vorm moet vanzelfsprekend passen bij de ambities in deze toekomstvisie, maar ook bij de ambities die de vijf gemeenten afzonderlijk hebben, bij de rol die zij voor zichzelf zien weggelegd in de lokale samenleving, bij hun financiële mogelijkheden en hun uitvoeringscapaciteit.



Pagina 19 (Krachten verenigen)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		*
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A AFSPRAKEN in onze strategische agenda	Onderwerpen in onze strategische agenda:	LDP
B > Bezien welke gemeentelijke netwerkbijeenkomsten omgezet kunnen worden in regionale bijeenkomsten (denk aan ondernemersborrel, woondebat met wooncorporaties, Leids onderwijsfestival voor onderwijspersoneel).	> Bezien welke gemeentelijke netwerkbijeenkomsten benut kunnen worden voor de hele regio (denk aan ondernemersborrel, woondebat met wooncorporaties, Leids onderwijsfestival voor onderwijspersoneel).	ZWD
C Die vorm moet vanzelfsprekend passen bij de ambities in deze toekomstvisie, maar ook bij de ambities die de vijf gemeenten afzonderlijk hebben, bij de rol die zij voor zichzelf zien weggelegd in de lokale samenleving, bij hun financiële mogelijkheden en hun uitvoeringscapaciteit.	Die vorm moet vanzelfsprekend passen bij de ambities in deze toekomstvisie, maar ook bij de ambities die de vijf gemeenten afzonderlijk hebben, bij de rol die zij voor zichzelf zien weggelegd in de lokale samenleving, bij hun financiële mogelijkheden en hun uitvoeringscapaciteit. De huidige samenwerkingsrelaties zijn hierbij relevant. Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude beschikken over een gezamenlijke bedrijfsvoeringsorganisatie (Servicepunt71) en Voorschoten heeft met Wassenaar een gezamenlijke ambtelijke organisatie (Werkorganisatie Duivenvoorde). In het sociaal domein ("3D-operatie") werkt Voorschoten intensief samen met Leidschendam-Voorburg en Wassenaar. Vanuit deze situatie gaan wij gezamenlijk aan de slag met de ambities in deze toekomstvisie.	VSN
D [Toevoegen aan het slot van de alinea die begint met "In de komende jaren willen de gemeentebesturen ...":]	De zeven aspecten van karaktervolle groei, en de daarbij genoemde onderwerpen die de vijf gemeenten gezamenlijk gaan uitwerken, geven richting aan de samenwerking, totdat tot een andere vorm van samenwerking is besloten.	LDP



Vooruitlopend op gesprekken over de bestuurlijke vorm hebben raadsleden zich al gebogen over uitgangspunten (houding en gedrag) en organisatorische randvoorwaarden voor samenwerking en het verenigen van krachten. Samen hebben zij zeven uitgangspunten geformuleerd als leidraad voor de samenwerking.

Vertrouwen is volgens raadsleden en collegeleden in de Leidse regio verreweg het belangrijkste ingrediënt voor gezamenlijke bestuurlijke slagkracht en reali-

satiekracht. Om de intensievere samenwerking in de Leidse regio duurzaam succes te geven, investeren we daarom duurzaam in vertrouwen.

A

Investeren in vertrouwen betekent dat we met elkaar afspraken maken over ons bestuurlijke gedrag, dat we elkaar erop aanspreken wanneer we niet handelen zoals we hebben afgesproken, en dat we onszelf en elkaar corrigeren. **Als vertrekpunt voor die afspraken gebruiken we de volgende zeven uitgangspunten:**



> We realiseren ons dat we samen verantwoordelijk zijn voor betrouwbaar bestuur, met duidelijke, transparante en consistente besluitvorming, met heldere procedures en een goede democratische legitimatie. Participatie van belanghebbenden en benutten van het potentieel van de samenleving is een belangrijk onderdeel daarvan.



> Democratische legitimatie is belangrijk. **Altijd is voor iedereen duidelijk wie bevoegd is welke beslissingen te nemen, voor elk beleidsdomein. Dat geldt voor besluiten die één buurt betreffen, of één dorp of stadsdistrict, combinaties daarvan of de gehele regio.**



> Besluiten voor de regio nemen we doordacht en daadkrachtig, in gesprek met elkaar, en pas nadat we ons ervan hebben vergewist dat we goed inzicht hebben in de belangen en behoeften van elkaar en van onze partners. Een proces waarin ook goed wordt geluisterd naar afwijkende standpunten.



> De intensievere samenwerking in de Leidse regio is niet-vrijblijvend. Dit betekent bijvoorbeeld dat we ons committeren aan de uitkomst van gezamenlijke besluitvorming voor onderwerpen die de gehele regio betreffen.



> De intensievere samenwerking in de Leidse regio vergroot daadkracht en slagkracht waarbij we slim kijken hoe we tegelijkertijd de bestuurlijke drukte kunnen terugdringen. Dit doen we door gericht op thema's samen te werken, door elkaars potentieel nog sterker te benutten en door meer met één mond te spreken in grotere samenwerkingsverbanden, zoals Holland Rijnland en de Veiligheidsregio.



> Bij vertrouwen hoort ook bepaald gedrag: rechte doorzee zijn, respect tonen, eerst luisteren, transparantie creëren, fouten rechtzetten, loyaliteit tonen, resultaten boeken, jezelf verbeteren, de realiteit onder ogen zien, duidelijkheid scheppen over verwachtingen, verantwoordelijkheid afleggen, toezeggingen en afspraken nakomen en vertrouwen uitdragen.



> In onze raads- en collegeagenda's laten we de onderlinge verbondenheid en de onderlinge betrokkenheid van de gemeentebesturen in de Leidse regio tot uitdrukking komen. Thema's die relevant zijn voor de hele regio, behandelen we met elkaar. Zo krijgen we inzicht in elkaars belangen, zo kunnen we dilemma's delen en zo kunnen we gezamenlijk oplossingsrichtingen verkennen. Op aanbiedingsformulieren vermelden we regionale aspecten en consequenties van voorgestelde raadsbesluiten.



Pagina 20 (Zeven uitgangspunten)

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen			*
Oude tekst:		Nieuwe tekst:	
A	Om de intensievere samenwerking in de Leidse regio duurzaam succes te geven, investeren we duurzaam in vertrouwen.	Om de intensievere samenwerking in de Leidse regio duurzaam te verbeteren, investeren we voortdurend in vertrouwen.	ZWD
B	Democratische legitimatie is belangrijk. Altijd is voor iedereen duidelijk wie bevoegd is welke beslissingen te nemen, voor elk beleidsdomein.	Democratische legitimatie is belangrijk. Het primaat van de besluitvorming ligt daarom bij de gekozen volksvertegenwoordiging. Altijd is voor iedereen duidelijk wie bevoegd is welke beslissingen te nemen, voor elk beleidsdomein.	LDN VSN ZWD
C	De intensievere samenwerking in de Leidse regio is niet-vrijblijvend.	De afspraken over verbeterde samenwerking in de Leidse regio zijn niet-vrijblijvend.	LDN
D	De intensievere samenwerking in de Leidse regio vergroot daadkracht en slagkracht [...]	De verbeterde samenwerking in de Leidse regio vergroot daadkracht en slagkracht [...]	ZWD



A

Met de intensievere samenwerking in de Leidse regio leggen we een bestuurlijke basis om onze ambitie van "karaktervolle groei" te kunnen realiseren, samen met burgers en partners binnen en buiten de regio, zoals maatschappelijke instellingen, bedrijven en andere overheden. De krachtiger samenwerking binnen de Leidse regio combineren we met constructieve samenwerking met andere gemeenten. Die samenwerking is pluriform, variërend van wettelijk vereiste samenwerking in de veiligheidsregio tot "lichte" vormen van samenwerking, zoals tussen Leiden en Delft, die samen optrekken in de G32 (een kennis- en lobbynetwerk van middelgrote steden).

In al onze samenwerkingsverbanden blijven we scherp letten op doel, efficiëntie en democratische legitimatie. Daartussen moet een goed evenwicht bestaan. Nieuwe ontwikkelingen kunnen dat evenwicht verstoren. Door versterking van samenwerking in de Leidse regio, in de Duin- en Bollenstreek en in de Rijnstreek kan bijvoorbeeld de behoefte aan samenwerking op het hoger schaalniveau van Holland Rijnland verminderen. In zulke gevallen nemen we graag het initiatief om met onze partners binnen en buiten de regio een nieuw, passend evenwicht te vinden.

E

B

AFSPRAKEN in onze strategische agenda

- Regelmatig thematische ontmoetingen organiseren tussen colleges en raden in de Leidse regio, met als doel de slagvaardige onderlinge samenwerking bij thema's uit deze toekomstvisie, uitwisseling van kennis en netwerken.
- Bestuurlijke besluitvorming gemeenten: bij college- en raadsstukken aparte check op regionale impact.
- Uitwerken van diverse toekomstige samenwerkingsvormen die de bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht vergroten op basis van de benoemde randvoorwaarden, zodat daaruit een keuze kan worden gemaakt – na vaststelling van deze toekomstvisie.
- Regionale visie op verbonden partijen vaststellen met daarin aandacht voor wat de Leidse regio zelf doet en wat zij door samenwerkingsverbanden / diensten laat doen en welke regionale ambities zij deze diensten meegeeft. Wat wordt logischerwijs waar ondergebracht en hoe kan dit gezamenlijk efficiënter? Wie krijgt daarbij vanuit de Leidse regio de regie?

C

D

VERDER LEZEN:

Stephen M.R. Covey (2006),
"De snelheid van vertrouwen"

**Pagina 21 (Zeven uitgangspunten)**

Inhoudelijke wijzigingen

Wijziging naar aanleiding van zienswijzen		*
Oude tekst:	Nieuwe tekst:	
A Met de intensievere samenwerking in de Leidse regio [...]	Met intensievere en verbeterde samenwerking in de Leidse regio [...]	ZWD
B AFSPRAKEN in onze strategische agenda	Afspraken om gezamenlijk uit te werken:	LDP
C > Uitwerken van diverse toekomstige samenwerkingsvormen die de bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht vergroten op basis van de benoemde randvoorwaarden, zodat daaruit een keuze kan worden gemaakt – na vaststelling van deze toekomstvisie. > Regionale visie op verbonden partijen vaststellen met daarin aandacht voor wat de Leidse regio zelf doet en wat zij door samenwerkingsverbanden / diensten laat doen en welke regionale ambities zij deze diensten meegeeft. Wat wordt logischerwijs waar ondergebracht en hoe kan dit gezamenlijk efficiënter? Wie krijgt daarbij vanuit de Leidse regio de regie?	> Regionale visie op verbonden partijen vaststellen met daarin aandacht voor wat de Leidse regio zelf doet en wat zij door samenwerkingsverbanden / diensten laat doen en welke regionale ambities zij deze diensten meegeeft. Wat wordt logischerwijs waar ondergebracht en hoe kan dit gezamenlijk efficiënter? Wie krijgt daarbij vanuit de Leidse regio de regie? > Uitwerken van diverse toekomstige samenwerkingsvormen die de bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht vergroten op basis van de benoemde randvoorwaarden, zodat daaruit een keuze kan worden gemaakt – na vaststelling van deze toekomstvisie.	ZWD
D [Toevoegen boven “VERDER LEZEN”:]	> Praktische uitvoeringsagenda opstellen voor de “gezamenlijke uit te werken onderwerpen” in deze toekomstvisie, op basis van gezamenlijke prioritering.	OEG
E [Toevoegen na: “Nieuwe ontwikkelingen kunnen dat evenwicht verstoren.”:]	Toename van bestuurlijke drukte is onwenselijk; we streven naar afname daarvan.	VSN



“Kwaliteiten versterken en krachten
verenigen” is onze leidraad: positief, met elan
en altijd met een open houding naar nieuwe
ideeën, nieuwkomers en innovatie.

Karaktervolle groei
is onze gezamenlijke ambitie



Zienswijze gemeenteraad Leiden

RAADSVOORSTEL 16.0077

Rv. nr.: 16.0077

B en W-besluit d.d.: 5 juli 2016

B en W-besluit nr.: 16.0604

Naam programma:

Bestuur en dienstverlening

Onderwerp:

Toekomstvisie Leidse regio 2027 - vaststellen zienswijzen op visiedeel

Aanleiding:

Sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 hebben de voltallige colleges van B en W van de vijf gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude elkaar vijf keer ontmoet in een regioconferentie. In de bijeenkomst in januari 2015 ontstond de wens om samen een gezamenlijke toekomstvisie te maken. In de hierop volgende bijeenkomst (april 2015) is op grond van een verkenning ("Op weg naar een regionale toekomstvisie") besloten een stuurgroep in te stellen vanuit de vijf college van B en W, die sturing zou geven aan dit project. Deze stuurgroep is begin juni geïnstalleerd.

Aanleiding voor deze visie is het feit dat in diverse toekomstvisies en coalitieakkoorden van deze vijf gemeenten de wens en het voornemen is benoemd om intensiever met de Leidse regio te willen samenwerken. Dit vanuit het uitgangspunt en de overtuiging dat door een krachtig gezamenlijk optreden als Leidse regiogemeenten de belangen van inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen in de regio beter kunnen worden bediend. En mede vanuit het inzicht dat de vijf gemeenten méér kunnen bereiken voor hun inwoners wanneer zij samen optrekken, en wanneer zij hun krachten verenigen met die van burgers, bedrijven en maatschappelijke partners.

Medio oktober 2015 is gestart met het project Toekomstvisie Leidse regio 2027 onder leiding van een externe projectleider en een externe voorzitter van de stuurgroep. Naast een projectgroep is er in november 2015 ook een klankbordgroep van raadsleden van de vijf gemeenteraden geformeerd. Deze klankbordgroep is net als de vijf colleges actief betrokken bij de totstandkoming van de toekomstvisie. Insteek van het project is door middel van een open en dynamisch proces en veel interactie met raadsleden, collegeleden en externe maatschappelijke en bestuurlijke stakeholders tot een gedragen Toekomstvisie Leidse regio 2027 te komen.

Doel was niet alleen om een gezamenlijke visie op de toekomst van de Leidse regio te formuleren die richting geeft aan het bestuurlijk handelen in de regio. De insteek was om het perspectief van de verbinding met de samenleving te concretiseren. Met meer dan honderd mensen is gesproken, éénop-één en in groepen. Inwoners, studenten en scholieren, bedrijven, maatschappelijke instellingen, externe stakeholders, buurgemeenten. Deze gesprekken hebben geholpen om antwoord te krijgen op belangrijke vragen, zoals: Wat zijn uw ambities? Welke kansen, ambities en uitdagingen ziet u voor de Leidse regio? Wat ziet u als een goede koers voor de toekomst van onze regio? Wat verwacht de buitenwereld van samenwerking in de Leidse regio? Waarvoor is samenwerking nodig?

Omdat De Leidse regio met vijf gemeenten, hun inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen één stedelijk gebied gebruiken, is samenwerking noodzakelijk. Die samenwerking wil de Leidse regio intensiveren. De bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht in de regio kan beter, blijkt uit gesprekken



met inwoners, uit onderzoek en uit interviews met belangrijke partners. Ook hebben deze partners aangegeven waar kansen liggen dan wel urgentie is om als vijf gemeenten krachtiger samen op te trekken (zie bijlage 3).

Deze toekomstvisie beschrijft de gezamenlijke ambitie voor de Leidse regio. Die ambitie is samen te vatten in "karaktervolle groei": groei die kracht, karakter en kwaliteit van kleine gemeenschappen in de regio versterkt, en die ons tegelijkertijd in staat stelt de volledige potentie van de regio te benutten. Die groei begint met inzicht in onze uitgangssituatie. Daarvandaan werken we samen aan de grote opgaven voor de 21ste eeuw. Die opgaven, kansen en ambities liggen op het gebied van ruimte, wonen, economie, duurzaamheid en samenleving. Hieruit vloeien thema's voor samenwerking voort die niet op zichzelf staan, maar onderling sterk met elkaar samenhangen en voor alle vijf de gemeenten van toepassing zijn.

Doel:

De gemeenteraden in de gelegenheid stellen om zienswijzen in te dienen teneinde het draagvlak en betrokkenheid van de raad te vergroten waardoor in oktober een breed gedragen Toekomstvisie kan worden vastgesteld.

Kader:

Visie Leiden en Regio 2014, Nieuwe koers, nieuwe kracht.

Overwegingen:

Bij de Toekomstvisie Leidse regio is een Klankbordgroep met vertegenwoordigers uit de gemeenteraden van de 5 gemeenten betrokken. Deze klankbordgroep is diverse malen zowel apart als samen met de stuurgroep bij elkaar geweest en heeft actief meegedacht over de inhoudelijke thema's en gewenste ontwikkelrichting van de Leidse regio en daarmee de totstandkoming van de concept toekomstvisie.

In mei 2016 is er ook een ronde langs alle raden afzonderlijk geweest waarover de toekomstvisie, de gewenste ontwikkelrichting en de afzonderlijke thema's en bestuurlijke randvoorwaarden is gesproken. Ook zijn er drie gezamenlijke interactieve symposia voor alle raden en colleges gezamenlijk georganiseerd waarvoor alle gemeenteraden van de Leidse regio zijn uitgenodigd. De opkomst tijdens deze bijeenkomsten was groot. De wens van de klankbordgroep is de hele raad de mogelijkheid te geven om desgewenst een zienswijze op de Toekomstvisie in te kunnen dienen.

Het indienen van de zienswijze is bedoeld om invloed uit te oefenen op de Toekomstvisie Leidse Regio. Of exact tegemoetgekomen kan worden aan de eventuele verzoeken, is niet zeker. Dit hangt af van de aard van de zienswijzen en in hoeverre de zienswijzen van de vijf gemeenten in lijn zijn met elkaar. Door de zienswijzen met de klankbordgroep en stuurgroep voor te bespreken en na te bespreken, is het streven zoveel mogelijk aan de zienswijzen tegemoet te kunnen komen.

De Toekomstvisie Leidse regio kan in een later stadium bestuurlijke, organisatorische en financiële consequenties met zich meebrengen. Na vaststelling van deze toekomstvisie gaan de vijf gemeentebesturen in de Leidse regio zich buigen over de bestuurlijke vorm voor hun samenwerking en de financiering daarvan. Die vorm moet vanzelfsprekend passen bij de ambities in deze toekomstvisie, maar ook bij de ambities die de vijf gemeenten afzonderlijk hebben, bij de rol die zij voor zichzelf zien weggelegd in de lokale samenleving, bij hun financiële mogelijkheden en hun uitvoeringscapaciteit.

Financiën:



Dit voorstel heeft geen financiële consequenties. Na vaststelling van deze toekomstvisie gaan de vijf gemeentebesturen in de Leidse regio zich buigen over de bestuurlijke vorm voor hun samenwerking en de financiering daarvan. Bij de verdere uitwerking van de vorm en het vervolg zijn er financiële consequenties binnen de beleids- en uitvoeringsprogramma's. Dat inzicht volgt na de uitwerking van de samenwerkingsvorm. Daarmee zal in oktober/november worden gestart.

Inspraak/participatie:

Er zijn meer dan honderd personen uit de "buitenwereld" gesproken. Te denken valt aan scholieren en studenten, vertegenwoordigers van lokale belangenorganisaties, zgn. "frisdenkers", verbonden partijen, omliggende gemeenten, CEO's van grote regionale bedrijven etc. (zie tevens bijlage "Terugkoppeling Buitenwereld")

Evaluatie:

Niet van toepassing.

Bijgevoegde informatie:

Bijlage 1. Toekomstvisie Leidse regio – "Kwaliteiten versterken en krachten verenigen" - Karaktervolle groei is onze gezamenlijke ambitie.

Bijlage 2. Terugkoppeling buitenwereld (bijlage bij Toekomstvisie)

RAADSBSLUIT

De Raad van de gemeente Leiden:

Gezien het voorstel van burgemeester en wethouders (raadsvoorstel 16.0077 van 2016), mede gezien het advies van de commissie,

BESLUIT

1. Haar mening en eventuele op- en aanmerkingen over de concept Toekomstvisie Leidse regio 2027 "Kwaliteiten versterken & krachten verenigen" kenbaar te maken aan de stuurgroep van de Toekomstvisie Leidse regio, waarbij de concept Toekomstvisie de volgende hoofdlijnen kent:
 - a. Kwaliteiten versterken en krachten verenigen met als gezamenlijke ambitie karaktervolle groei
 - b. Zeven kwaliteiten van de Leidse regio die de gemeenten verder willen versterken en benutten:
 - i. Kennisregio
 - ii. Woon- en leefomgevingen van hoge kwaliteit
 - iii. Hechte gemeenschappen
 - iv. Eenheid in verscheidenheid
 - v. Innovatief, ondernemend en internationaal
 - vi. Strategische ligging
 - vii. Eén stedelijk gebied
 - c. Een beschrijving van kwaliteiten van de afzonderlijke gemeenten die gezamenlijk de regio versterken
 - d. Karaktervolle groei als onze gezamenlijke ambitie en een middel om welvaart en welzijn van huidige en toekomstige inwoners te behouden en vergroten.
 - e. Zeven aspecten van karaktervolle groei:
 - i. De woningvoorraad groeit mee met de behoefte, te midden van groen
 - ii. Regionale economie blijft werkgelegenheid en welvaart opstuwend
 - iii. Verbeteringen in infrastructuur houden ons duurzaam bereikbaar en veilig



- iv. Als welvarende kennisregio lopen we voorop in duurzaamheid
- v. Onze woon- en leefomgeving helpt ons gezond en vitaal te blijven
- vi. Iedereen telt mee en doet mee in onze samenleving
- vii. Voorzieningen evolueren mee met de behoeften van inwoners in de regio
- f. De krachten verenigen door:
 - i. De maatschappelijke kracht in de regio te benutten en te verbinden
 - ii. De bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht te versterken
- g. Vooruitlopend op de gesprekken over de bestuurlijke vorm neemt de Leidse regio als vertrekpunt de volgende zeven uitgangspunten teneinde het vertrouwen in elkaar te versterken:
 - i. Duidelijke, transparante en consistente besluitvorming met heldere procedures en participatie van belanghebbenden en benutten van het potentieel van de samenleving
 - ii. Democratische legitimatie; altijd is voor iedereen duidelijk wie bevoegd is welke beslissingen te nemen
 - iii. Besluiten nemen we doordacht en daadkrachtig, in gesprek met elkaar en met goed inzicht in de belangen en behoeften van elkaar en van onze partners
 - iv. De intensievere samenwerking is niet vrijblijvend
 - v. De intensievere samenwerking vergroot daadkracht en slagkracht waarbij slim wordt gekeken hoe de bestuurlijke drukte terug te dringen
 - vi. Het gedrag dat we tonen wordt gekenmerkt door o.a. respect tonen, eerst luisteren, fouten rechtzetten, loyaliteit tonen, duidelijkheid scheppen over verwachtingen, verantwoording afleggen, toezeggingen en afspraken nakomen.
 - vii. Thema's die relevant zijn voor de gehele regio behandelen we met elkaar waardoor we inzicht krijgen in elkaars belangen, we dilemma's kunnen delen en gezamenlijke oplossingsrichtingen kunnen verkennen.

2. De volgende zienswijze(n) kenbaar te maken aan de stuurgroep van de Toekomstvisie Leidse regio:

- a. Als uitgangspunt voor de discussie over de bestuurlijke samenwerking, na vaststelling van de toekomstvisie, mee te geven dat de samenwerking met de regiogemeenten invulling krijgt met een grondhouding van onderling vertrouwen, waarbij gewerkt wordt met een gemeenschappelijke doelstelling, die op detailniveau ruimte laat voor lokale invulling. Daarmee moet bij besluitvorming de lokale participatie, belangenafweging op zowel regionaal als lokaal niveau, én democratische legitimatie door een gekozen volksvertegenwoordiging, volwaardig mogelijk blijven.
- b. Bij de onder e, i genoemde 'De woningvoorraad groeit mee met de behoefte' op te merken dat die groei nooit onbepaald afhankelijk kan zijn van de vraag, wil aan de uitgangspunten op het gebied van groen en leefomgeving recht worden gedaan.
- c. Bij de onder g, iv en v genoemde 'intensieve samenwerking' op te merken dat er vooral gestreefd moet worden naar betere samenwerking in plaats van intensievere samenwerking.
- d. Voor de onder g, ii genoemde democratische legitimatie is het noodzakelijk dat het primaat van de besluitvorming bij de gekozen volksvertegenwoordiging ligt.

Gedaan in de openbare raadsvergadering van 8 september 2016,

de Griffier,

de Voorzitter,

fase
2

11C

20C,D

20B



Zienswijze gemeenteraad Leiderdorp



Beleid, Regio
(071) 5454836
A.Nierop@leiderdorp.nl



Stuurgroep Toekomstvisie Leidse regio
t.a.v. mevrouw E. Peters
p.a. Willem-Alexanderlaan 1
2351 DZ Leiderdorp

datum : 12 september 2016
ons kenmerk : Z/15/021492/68339
bijlage : geen
betreft : Reactie gemeenteraad Leiderdorp op concepttekst inhoudelijke
deel Toekomstvisie Leidse regio 2027

Geachte mevrouw Peters,

De stuurgroep Toekomstvisie Leidse regio stelt ons in de gelegenheid te reageren op de concepttekst van het inhoudelijke deel van de Toekomstvisie Leidse regio 2027. Onze reactie ontvangt u met deze brief. Graag willen wij van de gelegenheid gebruik maken om de stuurgroep en projectgroep te danken voor het vele werk dat is verzet in samenwerking met de klankbordgroep en de deelnemers uit de buitenwereld. Daarmee is een goed inhoudelijk deel van de Toekomstvisie Leidse regio tot stand gekomen. In onze reactie richten we ons op de kwaliteiten van de afzonderlijke gemeenten, de inhoudelijke samenwerkingsonderwerpen en de daarover gemaakte afspraken voor de strategische agenda, de zeven uitgangspunten om de bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht te versterken en de betrokkenheid van de raden en buitenwereld bij de uitwerking van het vervolg van het proces van de Toekomstvisie Leidse regio.

Geen toevoeging inhoudelijke samenwerkingsonderwerpen

Onze raad is van mening dat de genoemde samenwerkingsonderwerpen punten zijn waarop met samenwerking op Leidse regioschaal een belangrijke meerwaarde gerealiseerd kan worden. Inhoudelijk gezien is er geen reden andere voorstellen te doen, mede gezien de intensieve betrokkenheid en inhoudelijke inbreng van de buitenwereld, de klankbordgroepleden en raadsleden tijdens het proces van opstellen van de Toekomstvisie. Wij kunnen ons vinden in de samenwerkingsonderwerpen en zien geen reden tot aanvulling of wijziging. Wel denken wij dat nog enige verduidelijking kan worden geboden over de status van de "Afspraken in onze strategische agenda" bij ieder samenwerkingsonderwerp. Het moet naar onze mening duidelijk zijn dat voor het uitwerken van de onderwerpen waarover afspraken zijn gemaakt verder onderzoek nodig is en dat dan pas daadwerkelijke besluitvorming door de verschillende raden over implementatie mogelijk wordt.

GEMEENTEHUIS
WILLEM-ALEXANDERLAAN 1
2351 DZ LEIDERDORP

POSTBUS 35
2350 AA LEIDERDORP

071 54 58 500
INFO@LEIDERDORP.NL
WWW.LEIDERDORP.NL

Handwritten green text: "II A" with a green arrow pointing from the word "wordt" in the previous paragraph to the "II A".

**Wel is het van belang om in de Toekomstvisie de karakterisering van Leiderdorp meer "Leiderdorps" te maken.**

Onze raad is van mening dat de karakterisering van Leiderdorp wel steviger in de omschrijving neergezet mag worden. Het gevoel van onze raad is dat de beschrijving van Leiderdorp wat flets afsteekt bij de beschrijving van de andere gemeenten. Wij doen een concreet tekstvoorstel ter versterking hieronder.

LEIDERDORP

Al meer dan duizend jaar is Leiderdorp verbonden met de Oude Rijn en Leiden. Wie in Leiderdorp woont, doet dat in een rustige, groene en veilige omgeving, met een dorps karakter, een rijk verenigingsleven met vele vrijwilligers, binnen het stedelijk gebied van de Leidse regio. Door de ligging, pal naast de A4, is Leiderdorp ook een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven en forensen. Bedrijventerrein de Baanderij, de W4 zone met de zorgboulevard, WOOON (het voormalige Meubelplein Leiderdorp) en de Winkelhof bieden hen alle faciliteiten, naast een breed en divers aanbod aan woningen. Het dorp en de omgeving bieden volop mogelijkheden voor sport en recreatie o.a. in de Boterhuispolder, de Munnikkenpolder, in park De Houtkamp en De Bloemerd. Niet alleen de stad Leiden, maar ook omringende polders, de Kagerplassen en het Braassemermeer liggen op fietsafstand. De vier monumentale molens, de oude ambachtelijke industrie en de historische boerderijen op Leiderdorps grondgebied zijn van cultuurhistorisch belang. Kortom, Leiderdorp nodigt uit tot actief buitenleven.

Zeven uitgangspunten om de bestuurlijke slagkracht en realisatiekracht te versterken

Wij kunnen ons vinden in de zeven uitgangspunten. Toch adviseren wij u bij de inleiding bij deze punten helder te beschrijven hoe deze uitgangspunten beschouwd moeten worden, zodat dit voor alle raden helder is. Wij interpreteren dat deze zeven uitgangspunten tezamen richting geven aan onze samenwerking totdat tot een andere vorm van samenwerking is besloten. De vorm waarin dat gebeurt, wordt in de volgende fase uitgewerkt, waarna besluitvorming door de raden in de Leidse regio plaatsvindt. Wij willen dat punt graag voor iedereen helder hebben door het in de Toekomstvisie op te nemen bij de zeven uitgangspunten (afspraken) voor bestuurlijk gedrag en ontwikkeling.

Betrekken raden en buitenwereld in volgende fase

Tijdens het opstellen van de inhoud van de Toekomstvisie Leidse regio zijn de buitenwereld en de raden intensief betrokken. Wij willen u nadrukkelijk adviseren om in de volgende fase, waarin u samenwerkingsvormen gaat verkennen om de inhoudelijke samenwerking te realiseren, de raden en de buitenwereld opnieuw intensief te betrekken. Op deze wijze verwachten wij dat de uiteindelijk gekozen samenwerkingsvorm op een zo breed mogelijk draagvlak kan rekenen.

Op 27 oktober zal onze raad besluiten over het inhoudelijke deel van de Toekomstvisie Leidse regio. Daarbij rekenen we er op dat de inhoud van de huidige conceptvisie in hoofdlijnen intact blijft, zodat we na gezamenlijke vaststelling van de inhoud spoedig de samenwerkingsvormen kunnen verkennen die leiden tot sterke bestuurlijke gezamenlijkheid in een sterke regio en daaruit een weloverwogen keuze kunnen maken. Om daarmee voor onze inwoners en bedrijven een goed woon-, werk- en leefklimaat te realiseren in onze karaktervolle Leidse regio.



Hoogachtend,
gemeenteraad van Leiderdorp,



J.C. Zantingh
Griffier



L.M. Driessen-Jansen
burgemeester



Zienswijze gemeenteraad Oegstgeest



GEMEENTE OEGSTGEEST



Aan:
Het college van B&W Oegstgeest
Stuurgroep Leidse regio

Datum : 30 september 2016
Verzonden : 30 september 2016 (email)
Ons kenmerk : 2016/FK5
Uw identificatie :
Contactpersoon : F. Kromhout
Telefoonnummer : 14071

Onderwerp : Zienswijze Oegstgeest

Geacht college, geachte stuurgroep,

De gemeenteraad van Oegstgeest heeft de concept-toekomstvisie grondig bestudeerd en binnen de raad besproken. Graag maken wij gebruik van de gelegenheid om te reageren op de concepttekst. Tevens willen wij de stuurgroep en projectgroep danken voor het vele werk dat is verzet om deze toekomstvisie op te stellen. Het is goed te zien dat de toekomstvisie oog heeft voor de verschillen in positieve kwaliteiten van de gemeenten en die als belangrijk element beschouwt van karaktervolle groei.

Unaniem heeft de raad van Oegstgeest de gemeenten in de Leidse regio aangemerkt als strategische partners voor samenwerking. De Toekomstvisie geeft een inhoudelijke invulling aan deze samenwerking die in grote lijnen wordt gedeeld door de raad. De visie biedt de regio en Oegstgeest goede aanknopingspunten om verdere stappen op het gebied van samenwerking te gaan zetten. Samenwerking als middel om maatschappelijke uitdagingen beter aan te pakken en kansen te benutten.

Bij de voorbereiding voor de toekomstvisie zijn veel partijen, raden en inwoners betrokken geweest. In deze tijd pakken samenleving en overheden maatschappelijke problemen gezamenlijk op. De raad van Oegstgeest ziet in samenwerking op basis van deze toekomstvisie mogelijkheden voor meerwaarde voor inwoners, kostenvoordelen en efficiency voor de gemeenten en daarmee versterking van de Leidse regio. In deze reactie willen wij daarbij nog een aantal aandachtspunten voor het vervolg meegeven.



21D

Samenwerking op inhoudelijke aspecten

Ten aanzien van (sociale) voorzieningen, woningvoorraad, economie, infrastructuur en duurzaamheid ziet de raad van Oegstgeest graag op korte termijn een praktische uitwerking met agenda. Wij vinden het daarbij van belang dat de regionale vraagstukken en het lokaal beleid onderscheiden worden en op een goede manier op elkaar worden afgestemd. Ten aanzien van woningbouw merken wij op dat de woningbouwambitie in Oegstgeest stuit op beperkt beschikbare ruimte. Maatwerk blijft hier geboden, waarbij transformatie voor nieuwbouw gaat.

12A

13B

Voor wat betreft bedrijvigheid biedt het MEOB-terrein mogelijkheden voor duurzame ontwikkeling.

Samenwerking op het gebied van uitvoering

Oegstgeest heeft behoefte aan samenwerking in de uitvoering (sociale zaken, bouw- en woningtoezicht, beheer openbare ruimte en sportvoorzieningen) en het delen van kennis ten behoeve van de ambtelijke organisatie. Successen aantonen biedt draagvlak vóór en vertrouwen in verdere samenwerking, zodat voortvarend ook complexere beleidsthema's opgepakt kunnen worden.

fase 2

Volgende fase

In een volgende fase zal Oegstgeest bij de verkenningen naar vormen van regionale samenwerking afwegen hoe binnen nieuwe regionale samenwerkingsvormen het karakter van de Oegstgeester gemeenschap kan worden behouden en versterkt, waarbij ook rekening gehouden wordt met een zo klein mogelijke afstand tussen burger en bestuur.

Tot slot

Samenwerking tussen partijen werkt op basis van vertrouwen en respect. Naar ons oordeel heeft het proces van de Toekomstvisie daartoe al een aanzet gegeven. Verdere stappen in dit proces zullen, naast uitwerking van inhoud en vorm, ook aandacht vragen voor verdere versterking van die basis van vertrouwen en respect.

5A

Hoogachtend,

F. Kromhout,
griffier

E.R. Jaensch,
voorzitter



Zienswijze gemeenteraad Voorschoten



gemeente VOORSCHOTEN

Stuurgroep Toekomstvisie Leidse Regio

t.a.v. mevrouw E. Peters
p.a. Willem-Alexanderlaan 1
2351 DZ LEIDERDORP

Datum	29 september 2016	Kenmerk	Z-22804-VS/UIT- UIT-26906
		Pagina	1 van 3

Onderwerp Zienswijze op concept Toekomstvisie Leidse regio

Geachte stuurgroepleden,

Wij hebben kennis genomen van de concept Toekomstvisie Leidse regio.

Wij spreken onze waardering uit voor het vele werk dat is verricht om deze toekomstvisie tot stand te brengen. Er zijn vele bijeenkomsten georganiseerd met gemeenteraden, colleges en met de buitenwereld om deze visie te realiseren. Inmiddels is op 15 september de Toekomstvisie Leidse regio besproken in de Commissie Burger en Bestuur. Graag dienen wij naar aanleiding van deze bespreking onze zienswijze in.

In deze zienswijze willen we niet te veel vooruit lopen op de vormdiscussie die later in het proces plaats gaat vinden, alhoewel het soms moeilijk is deze knip te maken. Het is nu naar onze mening van belang een zienswijze te geven met betrekking tot de hogere ambities en doelstellingen. Wij willen ons daarom op dit moment zoveel mogelijk hiertoe beperken. Zaken die de vormdiscussie raken of met verdere uitwerking te maken hebben willen wij nu echter wel vast meegeven als belangrijke aandachtspunten. Wij beschouwen daarbij niet-vrijblijvend samenwerken als intensiever met elkaar samenwerken aan deze regio. Het is onze ambitie om aan deze samenwerking inhoud te geven als zelfstandige, gemeente met een solide bestuur.

In dit verband nemen wij de formulering van de gemeente Leiden: "Wat betreft de onder g, ii genoemde democratische legitimatie is het noodzakelijk dat het primaat van de besluitvorming bij de gekozen volksvertegenwoordiging ligt" over.

Aandachtspunten

Wij zijn er voorstander van dat de samenwerking in de Leidse regio in eerste instantie verder vormgegeven wordt op basis van concrete projecten, gekoppeld aan duidelijke doelen die we willen bereiken. Op projectbasis de komende jaren samenwerken is een goede eerste stap



LEIDSEWEG 25 • POSTBUS 393 • 2250 AJ VOORSCHOTEN
T 14 071 • E GEMEENTE@VOORSCHOTEN.NL
WWW.VOORSCHOTEN.NL





gemeente VOORSCHOTEN

voor verdere toekomstige structurele samenwerking. Nu al kan lokaal beleid van een regionaal perspectief worden voorzien. Voorbeelden hiervan zijn Economie071, bereikbaarheid van de regio, infrastructuur, grote voorzieningen (zoals sport) en natuur en landschap.

21 E { Zaken die wij (kunnen) oppakken in de Leidse regio mogen niet leiden tot een toeneming of stapeling van bestuurlijke drukte in het geheel van samenwerkingsvormen, maar leiden bij voorkeur juist tot een vermindering daarvan.

11C { Wij zijn groot voorstander van het bewaken van de kwaliteit en openheid van de groene ommelanden, en maken hier in het vervolgtraject graag concrete afspraken over. Uit die afspraken zal moeten blijken in hoeverre gemeenten binnen hun grondgebied een bijdrage kunnen leveren aan een strategische agenda voor meer woningbouw.

12E { De visie gaat ervan uit dat de regionale economie werkgelegenheid en welvaart blijft opstuwten. Wij willen in dit verband echter graag aandacht vragen voor de negatieve gevolgen van ongebreidelde groei van de welvaart voor ons welzijn en een duurzame toekomst. Groei van de welvaart kan immers nooit onbeperkt zijn, wil er aan de uitgangspunten op het gebied van groen, duurzaamheid en leefomgeving recht worden gedaan. De bevordering van welvaart en welzijn zal voortdurend onze aandacht vragen.

DB { De visie gaat nu vooral over mens-gerelateerde belangen. Wij zijn van mening dat niet direct mens-gerelateerde belangen, zoals die van het historische landschap en de leefomgeving van planten en dieren, ook gediend kunnen zijn met een intensievere regionale samenwerking. Ook dit willen wij graag meegeven als aandachtspunt.

12C { *Tekstuele aanpassingen*
Het is een feit dat de gemeente Voorschoten in de Leidse regio een bijzondere positie in neemt. Zoals bekend is Voorschoten namelijk niet alleen verbonden met de Leidse regio, maar heeft ook keuzes gemaakt in samenwerkingsverbanden met Wassenaar en Leidschendam-Voorburg. Er bestaat bijv. al sinds 2013 een ambtelijke werkorganisatie (Werkorganisatie Duivenvoorde) samen met buurgemeente Wassenaar. Daarnaast hebben wij ervoor gekozen om één van de belangrijkste opgaven van de laatste jaren, de 3 decentralisaties binnen het sociaal domein, te organiseren met Wassenaar en Leidschendam-Voorburg. Deze eerder gemaakte keuzes kunnen gevolgen hebben voor de samenwerking die wij aangaan in de Leidse regio en met welke horizon. Deze bijzondere positie van Voorschoten is thans niet helder in de Toekomstvisie verwoord. Wij zien er meerwaarde in dat dit duidelijker en explicieter in de visie komt te staan, niet als visiepunt, maar als feitelijke weergave van onze positie.





gemeente VOORSCHOTEN

11B

Wat de zeven aspecten van karaktervolle groei betreft stellen wij voor het eerste aspect als volgt te benoemen: "de woningvoorraad groeit mee met de behoefte, zonder afbreuk te doen aan het kwetsbare groen in de regio". Deze formulering is specifiek en daarom te prefereren boven de formulering die nu in de visie staat.

16B

Onder aspect nummer 5 ("Onze woon- en leefomgeving helpt ons gezond en vitaal te blijven") willen we graag een derde afspraak toegevoegd zien, te weten "Nastreven van een verbetering van de lucht- en waterkwaliteit in de regio".

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zien graag een gewijzigde toekomstvisie tegemoet. Wij wensen u veel succes met de verdere uitwerking.

Hoogachtend,
De gemeenteraad van Voorschoten,
de griffier,

J. van der Does

de voorzitter,

P.J. Bouvy-Koene





Gemeente Zoeterwoude

aan: Stuurgroep Toekomstvisie Leidse regio
t.a.v. mevrouw E. Peters
p/a Willem Alexanderlaan 1
2351 DZ Leiderdorp

Onderwerp: Zienswijze en reactie gemeenteraad Zoeterwoude op concepttekst inhoudelijke deel Toekomstvisie Leidse regio 2017

Datum: raadsvergadering 29 september 2016

Geachte mevrouw Peters,

Dit stuk is een gemeenschappelijke reactie van de drie raadsfracties van Zoeterwoude: CDA, VVD en Progressief Zoeterwoude (PZ). Daarin zijn ook de reacties van de inwoners van Zoeterwoude, die tijdens de inwonersavond op 14 september jl. aanwezig waren, meegenomen.

Het betreft een aantal inhoudelijke, procedurele en redactionele op- en aanmerkingen. Ook bevat het een zienswijze met voorstel bij het aspect "De woningvoorraad groeit mee met de behoefte, te midden van het groen".

Voordat we hier dieper op ingaan noemen wij in het algemeen een aantal elementen, tevens te beschouwen als **samenvatting** van onze reactie:

- 3A { Het gaat ons om **betere** samenwerking, met respect en vertrouwen. Dat kan op onderdelen leiden tot intensievere vormen van samenwerking
- fase 2 { Zoek bij samenwerking voor het desbetreffende thema naar de juiste maat en schaal, ook om onnodige extra overleggen en constructies te voorkomen. Dit betekent ook dat aan een thema niet per se alle gemeenten meedoen, of juist dat meer dan de vijf Leidse regio-gemeenten participeren.
- 12 E { Bij het aspect "De woningvoorraad groeit mee met de behoefte, te midden van het groen" vragen wij om een nadere definiëring, begrenzing en borging van de waardevolle open landschappen
- 20 B { Het primaat voor democratische besluitvorming ligt bij de gemeenteraden
- fase 2 { **Vooruitlopend op de discussie over bestuurlijke vormen geven wij aan deze moet gaan over vormen van samenwerking tussen de 5 regiopartners en niet over samenvoeging; Zoeterwoude gaat voor zelfstandigheid, zoals vastgelegd in het coalitieakkoord.**

Hierna gaan we nader in op de genoemde punten.

- 4B {
 1. We vinden dat de inleiding/ het voorwoord te weinig **nut en noodzaak** van deze toekomstvisie en intensivering van de regionale samenwerking aantoont. Heel schools zou er antwoord op de volgende vragen gegeven moeten worden:
 - o Wat is het probleem?
 - o Waarom is het een probleem (consequenties)?



4B
8B

Wat zijn de oorzaken van het probleem?

Er wordt nu vooral aangegeven: we doen het als Leidse Regio momenteel goed, maar we denken dat door intensievere samenwerking op basis van krachtenbundeling het nog beter kan met als motto: "kwaliteiten versterken en karaktervolle groei". We denken dat dit voor de gemiddelde lezer niet overtuigend genoeg overkomt. Ook het taalgebruik is niet afgestemd op de gemiddelde inwoner en daar doen we het toch voor!¹

II. Er ontbreekt een **prioritering** bij de 7 aspecten van karaktervolle groei. Bij een van de raadsconferenties hebben we een top 3/4 met elkaar vastgesteld namelijk:

1. Woningvoorraad
2. Infrastructuur
3. Duurzaamheid
4. Regionale economie.

De overige drie aspecten krijgen wat ons betreft een lagere prioriteit:

- o Onze **woon- en werkomgeving** helpt ons gezond en vitaal te blijven: dit vinden wij toch meer een onderwerp op gemeentelijk niveau.
- o **Iedereen telt mee** en doet mee in onze samenleving: ook dit is beter beheersbaar op kleine schaal, waarbij een meer persoonlijke aanpak mogelijk is.
- o **Voorzieningen** ontwikkelen mee met de behoeften van de inwoners in de regio: juist de kleine dorpen tonen aan dat dit een onderwerp is voor plaatselijk beleid. Denk daarbij aan een sterke sociale cohesie en de grote inzet van vrijwilligers.

Bij alle aspecten geldt de vraag: wat is hiervoor de juiste maat en schaal? Aspecten van karaktervolle groei kunnen voor de regio als geheel van belang zijn, terwijl voor een individuele gemeente ze minder van belang zijn. Wij vinden dat er in de uitwerking van de strategische agenda ruimte voor een dergelijke differentiatie moet zijn. Eén van de doelen is het voorkomen en verminderen van bestuurlijke drukte: dan is het beter alleen samen te werken waar nodig, dus daar waar het past bij de opgaven, naar maat en schaal.

Tijdens de avond met de inwoners kwam ook naar voren, dat als we gaan samenwerken op het gebied van duurzaamheid, wat is dan de uitgangspositie? Gaan de voorlopers een stapje terug doen om de anderen aan te laten haken? Of blijf je als voorloper trekken en zetten de anderen een tandje bij? In bredere zin vinden wij, dat voor alle aspecten van karaktervolle groei het perspectief het niveau van de ambities moet bepalen.

III. De woningvoorraad groeit mee met de behoefte, te midden van het groen

Vanwege de inzet op vooral economische groei en werkgelegenheid wordt er een **ambitieuze woningbouwprogramma** voorgesteld. Volgens Brinkman (Leidsch Dagblad) komen er in Leiden de komende jaren 20.000 inwoners bij.

Dit ambitieuze bouwprogramma moet worden gerealiseerd door **transformatie en het gericht verdichten**: compacter, hoger en dichter op elkaar bouwen.

¹ Dit kwam ook naar voren tijdens de inwonersavond op 14 september jl.



Hoewel wordt aangegeven dat dit samen moet gaan met behoud van "waardevolle, open landschappen", die voor komende generaties behouden moeten worden, vragen we ons af of dat **realistisch** is. Als je zwaar inzet op economische groei, dan zal je op termijn niet meer kunnen volstaan met het uitbreiden binnen het huidige verstedelijkte gebied, de bebouwde kom. Verdichting en transformatie bieden nog maar **tijdelijk soelaas**. Bovendien is inbreiden (binnenstedelijk bouwen) veel ingewikkelder, duurder en gaat gepaard met langere procedures, dan bouwen in de open ruimte, op maagdelijk terrein (groen verliest het bijna altijd van rood!)

Op een gegeven moment is het inbreiden en transformeren uitgeput en moet men toch op zoek naar extra ruimte (m2). Juist dan is het voor Zoeterwoude van belang dat de wens om het waardevolle open landschap te behouden ook echt gemeend én gewaarborgd is.² Voor Zoeterwoude is het behoud van het agrarische landschap een **kernwaarde**, waar niet aan getornd mag worden.

De voormalige Rode Contouren van het Groene Hart zijn inmiddels losgelaten. Ze gaven de begrenzing aan van het stedelijk gebied en vormden een belangrijk instrument voor het handhaven van de omvang en kwaliteit van het landelijk gebied. Met het wegvallen van de Rode Contouren is er in feite weinig bescherming van het kostbare veenweidegebied in het Groene Hart. Een zwak alternatief is de Ladder van Duurzame Verstedelijking, maar dat instrument biedt geen garanties, als binnenstedelijk bouwen niet meer mogelijk is.

IV. Zienswijze bij het tweede punt: afspraken strategische agenda (blz.12)

Wij stellen voor in de strategische agenda op te nemen dat:

- De **begrenzings** van de waardevolle open landschappen (i.i.g. in de regio) moeten worden gedefinieerd en vastgelegd om de steeds verder oprukkende verstedelijking (volbouwen van de Randstad) het hoofd te kunnen bieden en het schaarse polderlandschap te beschermen.
- De vastgelegde begrenzingen worden gerespecteerd en **gehandhaafd**.
- Daarvoor **criteria** worden geformuleerd.

NB: Hoewel deze concrete uitwerking thuishoort in de regionale omgevingsvisie, zou alvast in de strategische agenda opgenomen kunnen worden dat de waardevolle open landschappen gedefinieerd, begrensd en geborgd dienen te worden.

V. Regionale omgevingsvisie Hart van Holland bij het tweede punt: strategische agenda (blz.12)

Wij als gemeenteraad van Zoeterwoude gaan er vanuit dat wij nog komen te spreken over deze Regionale Omgevingsvisie (Hart van Holland) en dat wij daarin ook onze eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen t.a.v. onze lokale omgevingsvisie/-plan en woonvisie.

Daarbij moet ook duidelijk zijn wat de rol is van de Leidse Regio t.o.v. de andere 5 partners: Noordwijk, Katwijk, Teylingen, Wassenaar en Kaag en Braassem.

VI. Economie en werkgelegenheid (blz.12 en 13)

² Ook tijdens de inwonersavond kwam deze wens nadrukkelijk aan de orde.



- o Gezamenlijk beleid bedrijventerreinen (ook voor kantoren en retail)
 - o Gezamenlijk accountmanagement (wat betekent dit meer concreet?)
 - o Blz. 13: MVO breder trekken dan alleen de sociale component. Naast werkgelegenheid en stages etc., moet er ook aandacht besteed worden aan het verduurzamen van bedrijfsprocessen en producten en ketensamenwerking op het gebied grondstoffengebruik en afval (circulaire economie). Samenwerking door het invoeren van Parkmanagement en een BIZ (Bedrijven Investeringszone) kunnen hier een bijdrage aan leveren. (vb. Bedrijventerrein Grote Polder en Heineken).
- o Het accent ligt erg op het hogere segment van de werkgelegenheid (Bioscience park) en te weinig op het MKB (is een belangrijke banenmotor).
- o In het kader van de economische groei meer nadruk leggen op bevordering van een

13G

12 F, 13C

13 D.E.F

Circulaire Economie.

Het realiseren van een gezamenlijk afvalbeleid t.a.v. het beperken van restafval en afval als grondstof (cradle to cradle) en ketensamenwerking op het gebied van minder grondstoffenverbruik en minder afval.

VII. Redactionele aanpassingen

3B

Pagina 3, samenvatting: 1e alinea, toevoeging na regel 6: "[...] wanneer zij **op onderwerpen die daarvoor in aanmerking komen**, samen optrekken [...]."

3A etc.

Wij stellen voor om overal waar "intensievere samenwerking" staat, dit te vervangen door **betere samenwerking**. We willen beter samenwerken, niet per se intensiever.

4A

Pagina 4, voorwoord, laatste alinea: 6e regel: "[...] meer ruimte te laten voor eigen en vernieuwende initiatieven van **gemeenten**, inwoners, bedrijven en instellingen.[...]"

5A

Pagina 5, 2e regel: "[...] en de noodzaak om samen te werken **met meer onderling vertrouwen en respect**. [...]" (I.p.v. Intensiever samen te werken).

8A

Pagina 8, 1e alinea laatste woord: "regio" vervangen door **gemeenten**.

19B

Krachten verenigen: pagina 19: 1e afspraak strategische agenda (netwerkbijeenkomsten) mag eruit. Men zoekt vaak juist het plaatselijk contact. In regionaal verband kan dit veel beter aan de markt worden overgelaten.

De 7 uitgangspunten op pagina 20:

20B

Bij het tweede uitgangspunt de "democratische legitimatie" moet worden toegevoegd, dat het **primaat van besluitvorming** altijd bij de gekozen volksvertegenwoordiging ligt.

fase 2

Het 4e uitgangspunt. Bij een samenwerking op basis van vertrouwen, respect en begrip voor elkaars positie en belangen als regio is besluitvorming op basis van gelijkwaardigheid en consensus uitgangspunt. **Voor Zoeterwoude is dit een conditio sine qua non.**

Pagina 21: Afspraken in onze strategische agenda:

21C

Het 4e punt verbonden partijen: dit als punt 3 benoemen.



fase 2

In het verlengde van de brief van het college van Zoeterwoude gestuurd aan de colleges van de overige 4 gemeenten, is ook de raad van mening dat er niet gewacht hoeft te worden op de voltooiing van fase 2, oftewel de keuze voor een bestuurlijke vorm. Ons inziens kan er na vaststelling van de toekomstvisie onmiddellijk begonnen worden met het formuleren van een strategische agenda en die gezamenlijk naar maat en schaal, met de juiste partners, per onderwerp uitvoeren. Immers beter samenwerken heeft meer te maken met heldere afspraken en vertrouwen en minder met de vorm.

Tot slot

In het kader van een zorgvuldig proces gaan wij ervan uit dat onze zienswijzen en op- en aanmerkingen worden verwerkt. Mochten tegenstrijdige zienswijzen/ amendementen dit onmogelijk maken, dan verwachten wij dat een en ander in een nota van zienswijzen met argumenten wordt onderbouwd.

Hoogachtend,
gemeenteraad van Zoeterwoude,



G.J. Buijs
griffier



E.G.E.M. Bloemen
voorzitter



Reacties van inwoners op de concepttoekomstvisie 2027

Via de website Leidseregio2027.nl konden inwoners van Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten en Zoeterwoude van begin juli tot eind september 2016 reageren op de concepttoekomstvisie “Kwaliteiten versterken & krachten verenigen (versie 1.0)”. Daar is slechts beperkt gebruik van gemaakt. Hieronder geven we een overzicht van de reacties die via de website zijn binnengekomen uit de vijf gemeenten⁵. Overigens heeft een aantal inwoners zich rechtstreeks tot volksvertegenwoordigers gewend. Zulke reacties zijn meegenomen bij de totstandkoming van de zienswijzen van de betreffende gemeente.

Binnengekomen reacties:

Afzender:	Vereniging Kijk op de Rijn(dijk) (ontvangen via toekomst@leidseregio2027.nl) Pieter Grijpink, Leiderdorp Mette Lise Boumeester, Zoeterwoude Rijndijk Krijn Tabbers, Leiden
Reactie:	Naar aanleiding van het verschijnen van de toekomstvisie voor de Leidse regio met als motto ‘karaktervolle groei’ maken wij graag van de gelegenheid gebruik een reactie te geven. Vereniging ‘Kijk op de Rijndijk’ ijvert voor een duurzame ontwikkeling van de Rijn oevers, en bestuurlijke samenwerking is op dit thema een essentiële voorwaarde. Tot nog toe merken wij dat de Oude Rijn eerder als een gemeentegrens wordt gezien dan als een verbindend element. De Oude Rijn zou een mooi voorbeeld zijn van een gebied waarin genoemde karaktervolle groei vorm krijgt, en we willen voorstellen dit gebied in uw toekomstvisie ook concreet te benoemen. In bijgaande brief omschrijven wij de visie van onze vereniging op de verdere ontwikkeling van de Oude Rijnzone. Oude Rijn; samenwerking in een stroomversnelling Als vereniging Kijk op de Rijn(dijk) willen wij dat de hoogwaardige historische leefomgeving van de Oude Rijn behouden blijft en duurzaam verder wordt ontwikkeld. Daarvoor is nodig dat gemeentebesturen meer gezamenlijk het riviergebied besturen en de ontwikkeling van de oevers op elkaar afstemmen. Er moet wat ons betreft “bestuurlijk worden overgestoken” en vanuit een gedeelde visie plannen worden gemaakt om de Oude Rijn vanuit haar historische betekenis krachtig, evenwichtig en duurzaam verder te ontwikkelen. Binnen en buiten de regio kan dit een voorbeeldproject worden. Al eeuwen heeft de rivier het landschap bepaald en heeft zij een unieke natuurlijke waarde. Loop je langs het Jaagpad dan ervaar je de kracht van de rivier: de voorbij schuivende schepen, de bomen in de ochtendnevel, het kroos dat als groen tapijt het einde van de zomer in luidt. Ook historisch heeft de Oude Rijnzone een grote betekenis die in de recente jaren op een herwaardering kan rekenen. De rivier als grens van het Romeinse rijk is als Limeszone erkend als een gebied met een bijzondere ruimtelijke waarde. Eind september heeft de “Sustainable heritage management of waterway regions” subsidie toegekend om de beleefbaarheid van de Oude Rijn te willen behouden en versterken en bestuurders en ondernemers daarin te willen ondersteunen. De Oude Rijn doorkruist de gemeenten maar vaak ook vormt de rivier de gemeentegrens. De grensligging heeft als risico dat er op tegenover liggende oevers een ongelijkwaardige ruimtelijke ontwikkeling kan ontstaan waarbij het karakter van de rivier wordt aangetast en verarmd. Het is jammer dat de notitie erg voorzichtig is in de bestuurlijke ruimte die de gemeenten elkaar toelaten om samen te werken. Wij roepen de gemeenten op de Oude Rijnzone prioriteit te geven in de samenwerking om het gebied een duurzame kwaliteitsimpuls te geven, en met elkaar de oevers vorm te geven. Maak van de Oude Rijnzone een

⁵ Inwoners van Leiden konden hun reactie doorgeven via de website Leidseregio2027.nl en via de reguliere gemeentelijke kanalen voor inspraakreacties (per post of via sleutel@leiden.nl). Van die tweede optie is geen gebruik gemaakt; er zijn alleen reacties binnengekomen via Leidseregio2027.nl.



Binnengekomen reacties

	speerpunt van krachtige en hoogwaardige ontwikkeling die de achterliggende omgeving meeneemt in een herkenbare woon-, leef- en werkstructuur. Maak afspraken om deze ontwikkelingen samen te kunnen aansturen. Hanteer daarbij als uitgangspunt dat de Oude Rijn de voorkant is van het gebied; ontwikkel oevers kijkend vanaf de rivier en keer haar niet de rug toe. Ga bij het maken van plannen uit van de belevingswaarden van het gebied en laat je inspireren door de historische betekenis van de oever ter plaatse. Behoud dus gebouwen die de beleving bepalen, knap ze op of geef ze een herbestemming; bijvoorbeeld als inspirerende bedrijfsruimte of representatief kantoor. Die karakteristieke gebouwen hoeven niet een erkend monument te zijn om het waard te zijn om ze te behouden. Bouw nieuwe gebouwen die in hun vormgeving en materiaalkeuze een relatie hebben met het water en die aansluiten op bestaande gebouwen die de oever karakter geven. Architecten en bestuurders moeten hiervoor worden uitgedaagd, en zonder in retro-stijl te vervallen duurzame kwaliteit ontwikkelen. Dat zal soms een extra investering vergen, maar deze verdient zich terug doordat een hoogwaardig gebied ontstaat dat uniek is. Mensen zullen er wat over hebben aan de oever te kunnen wonen of werken, en door het aantrekkelijk maken van de Rijnzone zal de omliggende omgeving opbloeien. Creëer een mix van wonen en bedrijvigheid, dat hoort immers ook bij de Oude Rijn. Afgewisseld met landschappelijke elementen die de rust van het rivierlandschap accentueren. Hoe ziet dat er uit? Het Noortman terrein in Leiden is een mooi voorbeeld van hergebruik van bestaande gebouwen en nieuw ontworpen woningen die goed aansluiten op de omgeving. Op het terras aan het water is het heerlijk toeven. Hoe niet? Het vullen van lege plekken met appartemententorens, bedrijfsgebouwen of woningen, die geen relatie met Oude Rijnsoever hebben en ook overal elders zouden kunnen worden neergezet. Eerdere bestuurlijke samenwerking heeft geleid tot een Transformatievisie Ouderijnzone, die zich uitspreekt over het stroomgebied van de Oude Rijn in het Groene Hart. Op eenzelfde manier zou de regionale samenwerking moeten leiden tot een gedeelde visie op de ontwikkeling van de Rijn oevers. in het stedelijk gebied. Wij kijken er naar uit.
Actie m.b.t. toekomstvisie:	• Aanvulling op bladzijde 12. • Verder uitwerken naar aanleiding van de "Regionale agenda Omgevingsvisie 2040 – Hart van Holland", waarin de Oude Rijn uitgebreid aan de orde komt.

Afzender:	Sophie Hendriks (ontvangen via toekomst@leidseregio2027.nl)
Reactie:	Ik hoorde dat de stadssingel wordt doorgetrokken. Geweldig idee. Maar er zouden allemaal borden komen die dan zeggen 'hier vliegen vogels' of 'dit is een boom' of 'hier woonde jantje'. Zaken die natuur cultiveren en omlaag halen. Hou het aub simpel, natuurlijk. Om een mooi gezicht zit ook geen lijstje, of bordje wat zegt 'dit is een mooi gezicht'. Als u zich kunt inleven.
Actie m.b.t. toekomstvisie:	Voor kennisgeving aannemen.

Afzender:	Voorzitter Rover Holland Rijnland, Hans van Dam (ontvangen via toekomst@leidseregio2027.nl)
Reactie:	Geachte colleges van B&W, U heeft onlangs de Toekomstvisie Leidse Regio 2017 in concept vastgesteld. Op dit stuk in hoofdlijnen zullen wij ook in hoofdlijnen reageren, hoewel wij graag bereid zijn om een veel diepgaander commentaar te leveren, zoals wij onlangs ook hebben gedaan in onze notitie Bouwstenen voor een Leidse OV-visie t.b.v. de gemeente Leiden. De term openbaar vervoer komt voor in de paragrafen over Infrastructuur en Woon- en leefomgeving, maar



Binnengekomen reacties

	niet in de paragrafen Duurzaamheid, Iedereen telt mee en Voorzieningen evolueren ook mee. In onze ogen hoort openbaar vervoer als basisvoorziening voor degenen die daarop zijn aangewezen ook in de laatste twee paragrafen thuis. Goed openbaar vervoer houdt ook aandacht in voor het bieden van een aantrekkelijk alternatief voor andere verplaatsingswijzen. Voor de agglomeratie gaat het daarbij vooral om goede verbindingen vanuit de agglomeratiegemeenten en de Leidse wijken met Leiden Centraal en met het centrum van Leiden. Nu de regio Holland Rijnland het beleidsterrein openbaar vervoer niet meer behandelt, is het van belang dat er toch een vorm van bovengemeentelijke inbreng is vanuit de agglomeratie De komende jaren gaat het in de sector (openbaar) vervoer vooral om het goed afstemmen van het reguliere openbaar vervoer met het doelgroepenvervoer en de in veel plaatsen ontwikkelde vormen van beperkt collectief vervoer. Voorbeelden daarvan zijn het Stadsparkeerplan Leiden, de T-rex trein, de Sterbus, de Dorpsbus in Oegstgeest. Wij stellen voor om in de afsluitende afspraken in de strategische agenda per paragraaf steeds het openbaar op te nemen, toegespitst op de betreffende paragraaf.
Actie m.b.t. toekomstvisie:	• OV noemen op bladzijde 17 en 18 (Iedereen telt en doet mee; Voorzieningen)

Afzender:	Esther (geen achternaam)
Reactie:	Ik las dat de Leidse toekomstvisie klaar is. Maar toch kunnen we nog reageren. Hopelijk is er nog ruimte voor verandering in het plan? Ik las in het beleid dat de vraag naar woningen groter is dan het aanbod. Dat is slecht nieuws. Leiden is namelijk al de dichtbevolkste stad van Nederland. Als inwoner merk je dat dat storend is. Veel verkeer en drukte overal, en nieuw gekomen plekken worden meteen weer volgebouwd. Het terrein naast café Babbels is daarvan een voorbeeld, en ook het studentencomplex aan de Langebrug. Waarom was er geen mogelijkheid voor een parkje? Zelf heb ik geen tuin, dus mensen zoals ik zijn juist aangewezen op een parkje voor een stukje groen. Ik betreur erg dat er gebouwd wordt. Ik hoop echt dat er toch meer ruimte komt voor (veel) GROEN. En de binnenstad zo veel mogelijk autovrij. Dat schrikt wellicht sommige mensen af om hier te wonen, dat is gunstig voor de woningkrapte hier. Want hoewel zo'n maatregel voor sommige mensen onpraktisch is, gaat het leefklimaat er zeker op vooruit. En parkeren mag wat mij betreft duurder. Zo duur is het nog niet. Verder hoop ik dat Leiden blijft/ gaat bouwen in de oude stijl, zodat het oude karakter blijft. Een mooi voorbeeld ervan zijn de 3 huizen aan de Garenmarkt. Leuk dat deze in de oude stijl zijn gebouwd! Ik hoop dat ik met deze mail toch verschil kan maken.
Actie m.b.t. toekomstvisie:	• Geen extra actie. (Behoud, bescherming en versterking van stedelijk groen krijgt al extra aandacht naar aanleiding van zienswijze van gemeenteraad van Leiden.)

Afzender:	Martin Stap, Leiden
Reactie:	Ik heb uitgekeken naar de "Toekomstvisie" en heb inmiddels de conceptversie met stijgend misnoegen doorgenomen. Ik weet dat het allemaal gevoelig ligt. Ik weet dat de gemeenten zelf ruimte moeten krijgen voor de nadere invulling van hun aandeel in die visie. Ik weet dat de randgemeenten het liefst hun zelfstandigheid willen behouden en de krenten uit de pap willen. Ik weet dat de randgemeenten bij voorkeur niet willen bijdragen aan de stedelijke voorzieningen waarvan ze wel profiteren. Mijn verwachtingen waren daarom niet al te hoog gespannen en dan nog ben ik teleurgesteld. Mijn teleurstelling betreft de verschrikkelijke algemeenheden, geen concrete onderbouwing van de huidige situatie, het taalgebruik en vooral het ontbreken van concrete visie! Als toelichting nog het volgende:



Binnengekomen reacties

	Ik had verwacht dat er voor de onderscheiden doelvisies minimaal concreet cq feitelijk zou zijn ingegaan op de huidige situatie in de gemeenten. Ik had verwacht dat dit ook gedaan zou zijn voor de omliggende regio's en zo mogelijk voor de gehele Randstad. Ik had verwacht dat onze regio in dat verband haar kansen en mogelijkheden had vastgesteld en daarbinnen voor onze regio de ontwikkelingsdoelen had vastgesteld. Ik had gehoopt dat die doelen gekwantificeerd zouden worden in gewenstheid, kosten en haalbaarheid. Ik had gehoopt dat er een vereiste marsroute zou worden vastgesteld om de gestelde (haalbare) doelen te kunnen realiseren. Al die zaken hadden in mijn ogen gekund binnen de gevoeligheden van de gemeenten. Helaas niets van dat alles, alleen holle woorden! Ik ben opnieuw teleurgesteld in onze overheid. Ik heb niet de illusie dat mijn commentaar iets uithaalt, maar ik moest het kwijt.
Actie m.b.t. toekomstvisie:	Voor kennisgeving aannemen.